

Jesper Andersen **1839 - 1917**

Jeg er opkaldt efter Jesper Andersen, som i familiekredsen havde ry for at være et respekteret og godt menneske. Jesper Andersen havde sit navn efter sin oldefar, som igen var opkaldt efter sin farfar. Ham kender jeg dog intet til.
Linien frem til mig ser således ud:

- f. 16?? Jesper ?
- f. 1705 Peder Jespersen
- f. 1747 Jesper Pedersen
- f. 1775 Peder Jespersen
- f. 1803 Ingeborg Pedersdatter
- f. 1839 Jesper Andersen
- f. 1865 Margrethe Andersen
- f. 1895 Ane Kirstine Larsen
- f. 1918 Judith Vang
- f. 1952 Jesper Vang Hansen

Det er naturligvis interessant at undersøge sin egen families historie, men lige netop

denne familie kan have andres interesse, fordi den bl.a. rummer oplysninger, der er væsentlige for forståelsen af sidste århundredes vækkelsesbølge på Bornholm.

Ingen kendte noget til Jesper Andersens forældre, da jeg begyndte at undersøge familiens historie i begyndelsen af 1970'erne. En ældre mand i familien, Albert Ipsen, mente dog, at han havde hørt rygter om, at Jesper Andersens far havde været rakker, og at han levede af at flå selvdøde dyr. I 1974 - et par år efter, at jeg var flyttet til København - sad jeg en dag på Landsarkivet med Justitsdokumenter fra Hasle Købstad i hånden. Heri læste jeg at Jesper Andersens mor Ingeborg Pedersdatter i 1859 blev idømt 6 års tugthusarbejde, som skulle afsones i Rasp-, Tugt- og Forbedringshuset på Christianshavn. Historien var så mærkværdig, at jeg måtte holde pause i mit studie for at læse og afskrive de forskellige dokumenter. Efterhånden forstod jeg, at Albert Ipsens rygter måske godt kunne passe.

Det gik op for mig, at Ingeborg Pedersdatters liv ikke havde været som andres. Familien levede i dybeste armod og skaffede sig mad ved at stjæle. Tre gange blev Ingeborg dømt ved domstolene, og hun endte sit liv som indsat i Rasp-, Tugt- og Forbedringshuset på Christianshavn.

At en af hendes sønner, - Jesper Andersen - blev et ærligt og respekteret menneske, synes for mig ikke at være selvmodsigende. Moderen handlede måske i desperation for at skaffe sine børn mad, og da jeg levede 1970'ernes veludviklede samfund, som havde stor social forståelse for de svageste, var det ikke svært at tilgive sine forfædres liv og levnet. Men da jeg stolt fortalte min mors moster Ellen Nielsen, hvad jeg havde fundet ud af, opdagede jeg, hvor svært hun havde med at acceptere historien. Det viste sig senere, at moster Ellen, efter mit besøg, havde brændt mine afskrifter. Hun ønskede ikke, at hendes søn og børnebørn blev bekendt med *den* historie.

Der er gået mere end 20 år, siden jeg fandt dommene og de andre papirer fra domstolene. Jeg har i de sidste måneder taget materialet frem igen, for at prøve at afdække flere forhold omkring Jesper Andersen og hans forfædre. Ingeborgs død i kvindefængslet på Christianshavn sætter unægtelig stadig perspektiv på familiehistorien. Nysgerrigheden er for alvor vagt og man starter med at finde ud af hvor lidt man egentlig ved. Hvem var familiens ældre medlemmer? Hvad lavede de? Hvor boede de? Hvilke mennesker var de blandt? Hvilket socialt miljø kommer de fra? osv. Udgangspunktet synes at være historien om mennesker på laveste sociale trin, hvilket ikke altid er lettest at afdække, da kilderne oftes helt mangler. Jeg vil i dette skrift gengive, hvad jeg har fundet ud af.

Hovedformålet med dette skrift er primært at beskrive Jesper Andersens liv. Jeg vil dels gengive det trykte materiale, der findes om ham, og dels gengive de små beskrivelser om ham, som jeg kan finde. Baptisternes historie er interessant, fordi han i over 50 år viede sit liv til menighedsarbejdet og at det faktisk præger hans efterkommeres liv frem til idag. Det er derfor også på sin plads at gengive afsnit fra en bog, der fortæller om den tidligste baptistmenigheds historie på Bornholm.

Med kendskabet til moderen Ingeborg Pedersdatters skæbne er det let at forstå, at man i Michael Andersens beskrivelse af Jesper Andersen, omtales en af hans prædikener, hvori han fortalte, at han "intet lyst Billede havde fra sin Barndom", og dette nok havde sat et varigt Mærke paa ham. Er det muligt at finde oplysninger der

fortæller noget om Jesper Andersens forhold til sine forældre? Til sine søskende? Til sin familie iøvrigt? Man kan normalt ikke gøre sig forhåbninger om at finde mange oplysninger om menneskers interrelationer, men det er et utroligt held, at der hos Niels Anhøj findes et fantastisk dokument fra Jesper Andersens egen hånd, nemlig hans regnskabsbog/dagbog for perioden 1874 indtil sin død. Ved at nærlæse hans notater kan man ane forskellige forhold.

Jeg vil starte med at gengive oplysninger om de tidligste generationer i 1700-tallet. Meget tidligere end 1750 kan jeg ikke komme. Der findes simpelthen ingen kilder til uformuende menneskers historie. Derefter vil jeg forsøge at beskrive hans forældres historie. Forhørsprotokoller, dommene og de attester, som offentlige myndigheder udfærdigede på domstolenes foranledning, giver os et godt indblik i familiens elendige sociale kår. Jeg har prøvet på at finde Ingeborg Pedersdatters nærmeste familie, for at se om der kan fremdrages nogle forhold, der kunne kaste lys over familiens liv. Dernæst kommer afsnit om Jesper Andersen.

Til slut er det min plan, at tilføje beretningen en efterslægtstavle til Jesper Andersen. Den er endnu meget ufuldkommen og her har jeg har stærkt brug for familiens hjælp. Jeg vil derfor være glad for, om nogen kunne sende mig oplysninger om Jesper Andersens børn og efterkommere. Til Jer, der læser dette skrift, må jeg også tilføje, at det ikke er færdigskrevet, da nye oplysninger hele tiden vil blive tilføjet. Jeg bliver aldrig færdig. Pludseligt falder jeg over nye oplysninger, som kan forklare et eller andet. Alt ligger i min computer og det er derfor let at tilføje nye oplysninger. Nye udskrifter kan ligge klar umiddelbart efter.

Jeg vil meget gerne sprede mine oplysninger rundt til familien. Derfor - tøv ikke med at kontakte mig, hvis I mener, at kender et familiemedlem, der vil blive glad for en kopi.

Jeg er i besiddelse af mange gamle familiefotografier, som kan bruges til efterslægtstavlen, men jeg mangler billeder af de yngre generationer. Er der nogen der kan hjælpe med det?

Rundetaarn den 2. Juni 1996

Jesper Vang Hansen

Telefon: privat 33 13 99 62
 kolonihave 32 95 30 85

Adresse: Rundetaarn
 Købmagergade 52A
 1150 København K.

Udskriftsdato: 28. juli 1996

Oversigt over de ældste generationer	5
Ingeborg Pedersdatter i konflikt med lovene	10
Forholdsattest fra Præsten i Klemensker til Assessor Jacobsen	10
Den endelige dom i 1832	10
Brev til By- og Herredsfoged Jacobsen, Hasle	11
Brev til Byfoges Jacobsen, Hasle	11
Brev til By- og Herredsfogden Jacobsen, Hasle	11
Forholdsattest skrevet af Præsten i Klemensker	12
Actor og Procurator Ipsens Indsigelse i Retten	12
Defensor Fogs indlæg til retten	13
Den endelige dom	14
Actor, Justitsfoged og prokurator Erichsens anklageskrift mod de sagsøgte Jensine Christiane Lyster og Ingeborg Kirstine A. Mogensens Hustru	14
Defensor Fogs indlæg den 30/11 1859	15
Den endelige dom	16
JESPER ANDERSEN	18
Jesper Anhøjs (1911-1977) beretning	18
Michael Andersen skriver om Jesper Andersen	24
Uddrag fra: Karl M. Kofoed, Bornholms Kirkehistorie,	25
Jesper Andersens personlige data	28
Caroline Petrea Jørgensen	29
Beretninger om JESPER ANDERSEN	30
Karl Larsen	30
Ellen Nielsen	31
Fra Niels Anhøjs: Midt i Mylderet	31
Jesper Andersens optegnelsesbog	33
Laurits Martin Andersen	42
Jesper Andersen / Karoline Petrea Jørgensen børn og efterkommere	44

Oversigt over de ældste generationer

30. Jesper Andersen f. 3. september 1839, Klemensker, g. 1861 med Karoline Petrea Jørgensen. Jesper † d. 3. juli 1917, Olsker							
60. Andreas Mogensen f. 21. december 1794, Rønne, g. 20. juni 1823, i Klemensker, † d. 3. februar 1871, Klemensker.				61. Ingeborg Kirstine Pedersdatter Døbt. 8. maj 1803 i Allinge, d. 10. marts 1861, Christianshavn.			
120. Andris Monsen sømand i Rønne		121. Margrethe Diderichsdatter		122. Peder Jespersen, døbt 10. dec. 1775 i Olsker, g. 2. november 1799 i Allinge, †?		123. Kirstine Margrete Svendsen døbt 9. apr. 1780 i Allinge, † 11. maj 1828 i Allinge	
				244. Jesper Pedersen, blind. f. 1747	245. Ingeborg Hansdatter	246. Skomager Svend Jensen, druknede mel. 1783-86	247. Karen Kirstine f. o. 1741
				488. Peder Jespersen f. o. 1705 489. Karen Hansdatter, f. o. 1716			494. Hans Madsen Wiig, død 1770 i Sandvig 495. Giertrud Hansdatter, død 1770 i Sandvig

Jesper Andersens forfædre

Aldste generation

488. **Peder Jespersen**

Født omkring 1705. Begravet 18 juni 1772 i Olsker. Gift den 7 februar 1746 i Olsker med Karen Hansdatter.

489. **Karen Hansdatter**

Født omkring 1716. Begravet 16. august 1786 i Olsker.

Barn 1: Jesper Pedersen. Døbt 30. april 1747 i Olsker

Barn 2: Kirstine Pedersdatter. Døbt 17 juli 1754 i Olsker.

Anden generation

244 **Jesper Pedersen**

Døbt 30 april 1747 i Olsker. Gift 9. december 1774 i Olsker med Ingeborg Hansdatter.

Døde 12. marts 1813 og begravet 21. marts 1813 på Olsker kirkegård som fattig, blind og almisselem.

Allerede ved sin trolovelse i Olsker kirkebog d. 22. september 1774 nævnes han som blind.. Den 10. december 1775 ved hans barns døb står der i kirkebogen "Den Blinde". Barbara Christen Lind bar barnet [det var madmoder på 34. Selvejergård] og faddere var Mogens Schou, Jens Rasmussen, Anna Hansdatter og Karen Hansdatter. For øvrigt må der være familiemæssige forhold til gårdejerne til 3. Sg. Maegård i Olsker, da Det var Lars Hansens Kirstine (Pedersdatter) der bar barn nr. 2 Martha var gårdfolk på Maegård og 2 af de 4 faddere var børn herfra. Barn nr. 3 Jesper blev til dåben båret af Martha Marie, Lars Jørgensens hustru på 35. Sg. I Olsker. Fadderne til alle tre børn var fra det bedre landboskab, hvilket må indikere at Jesper Pedersen og Ingeborg Hansdatter stammer fra en gårdmandsslægt.

Jeg kan ikke finde familien i folketællingen 1787 kun sønnen Peder Jespersen, findes i Olsker som vogterdreng hos bonden Hans Christensen Piil på 10. sg. Sjølegård i Olsker. Jeg tror at de er glemt i denne tidlige tælling, de burde vist være nævnt som i folketællingen fra 1801, hvor familien er registreret som den 4. familie under Steenløse på 3. selvejergårds grund, altså tæt ved det hus som Jesper Andersen erhvervede i begyndelsen af 1860'erne. I 1801 er Jesper Pedersen 54 år gammel, blind og almisseydende. Han boede sammen med to af sine børn: Marthe Jespersdatter på 22 år og Jesper Jespersen på 18 år, der lærte skomagerhåndværket.

245. **Ingeborg Hansdatter**, begr. I Olsker 30. April 1792

Børn:

i **Peder Jespersen** (nr. 122)

ii **Jesper Jespersen** (nr. 122a)

iii **Martha Kirstine Jespersdatter** (nr. 122b)

Tredie Generation

122. **Peder Jespersen**

Døbt 10. december 1775, Olsker, Skomager og daglejer, gift 2. november 1799, i Allinge,

Kirstine Margrete Svendsdatter. Peder Jespersen var det ældste barn af den blinde Jesper Pedersen og Ingeborg Hansdatter. Han blev født i Olsker og var i 1787 (ft) vogtedreng hos Hans Christensen Piil, der var bonde på 10. sg. Sjølegård i Olsker.

Den 2. november 1799 blev han trolovet med pigen Kirstine Margrethe Svendsdatter fra Allinge. De bliver gift i Allinge Kirke og i 1801 (ft) boede de i et hus i Fuglesangen (nr. 41), som ejedes af N. Marchers enke Karen Kirstine, der var 66 år, spindekone og jordemor. I folketællingen er Peder Jespersens erhverv træskoarbejder og daglønner. Kirstine Margrethes mor Karen Kirstine, der var 60 år og enke efter 2. ægteskab, boede hos det unge par.

123. **Kirstine Margrete Svendsdatter**

Døbt 9. april 1780, Allinge, (datter af Svend Jensen og Karen Kirstine Hansdatter) død 11. maj 1828, Allinge, Begr. 18. maj 1828, Allinge

Børn:

- Barn 1. **Svend Pedersen** født. oktober 1800, Allinge, Begr. 2. november 1800, Allinge. Døde tre uger gammel
- Barn 2. **Hans Peder Jespersen** født 1801 (nr. 61a)
- Barn 3. **Ingeborg Kirstine Pedersdatter**, født 1803.(nr. 61)
- Barn 4. **Karen Kirstine Pedersdatter**. i 1826 på 64 slg. i Klemensker i 1828 på 14 slg. i Klemensker
- Barn 5. **Jesper Pedersen** født 5. april 1806, Olsker, døbt 27. april 1806, Olsker, død 15. maj 1810, Olsker.
- Barn 6. **Kirstine Pedersdatter** født 23. januar 1808, Olsker, døbt 14. februar 1808, Olsker, død 28. december 1809, Olsker, begr. 31 december 1809, Olsker.
- Barn 7. **Peder Jespersen** født 24. maj 1809, Allinge.

122a. **Jesper Jespersen**

Døbt 27. april 1783, Olsker, daglejer, gift 8. januar 1804, i Allinge, Gift med **Marthe Sofie Karlsdatter**. Jesper død efter 1845.

Børn 1 **Irene Jespersen** født o. 1820. (Nr. 61 aa)

122b. **Martha Kirstine Jespersdatter**

Døbt 25. april 1779, Olsker, gift **Caspar Hendrich**, født o. 1779, Christiansø, Soldat ?.

Børn 1. **Jesper Caspersen** født o. 1817, Sandvig, Skræddersvend.

Fjerde Generation

61a. **Hans Peder Jespersen**

født 1801, døbt 1. november 1801, Allinge, gift 16. februar 1828, i Nyker, **Ellen Kirstine Nielsdatter**, født 1808, Nyker, døbt 19. april 1808. Hans Jespersen er ofte fadder til Andreas Mogensen og Ingeborg Pedersdatters børn. Fra giftermålet med Ellen Kirstine Nielsdatter 16. februar 1828 var han bosat i Kongens Mark i Nyker. I flg. Bornholmske Stednavne er Kongens Mark vest og nord for Mulebygård ved skoven. (Altså ved Inges sommerhus) Ft 1845 Benævnes han husmand og fisker og bor i hus i Rutsker

Børn:

- Barn 1. **Petrea Kirstine Jespersen** født 17. juni 1829, Nyker, døbt 22. juni 1829, Nyker, død. juni 1829, Nyker. Barnet døde inden dåben blev konfirmeret i kirken.
- Barn 2 **Niels Peter Jespersen** født 1832, Nyker, Fisker i Helligpeder. Gift med Caroline Kirstine Hansen, født 1834 i Allinge.
 - Børn: 1. Karen Marie Jespersen, f. 1857
 - 2. Hans Peter Jespersen, f. 1858
 - 3. Elius Jens Jespersen, f. 8. jul. 1859, død inden . feb. 1860
 - 4. Jens Peter Jespersen, f. 12. november 1860

- 5. Andrea Petrea Jespersen, f. 28. december 1862
- 6. Niels Julius Jespersen, f. 1. jul 1864, død 24. juli 1864
- 7. Ottoline Hansine Jespersen, f. 7. juni 1866
- Barn 3. **Kirstine Caroline Jespersen** født 30. november 1834, Nyker, døbt 27. december 1834, Nyker. Gift 23/3 1863 med Murersvend Ernst Joachim Gudmund Klein, f. 1843
- Barn 4. **Hans Ezekiel Jespersen** født 10. april 1837, Nyker, døbt 28. maj 1837, Nyker. Husmand og Fisker i Helligpeder. Gift med Elsebeth Kirstine Andersen, f. 1834 i Hasle/Rutsker.
 - Børn. 1. Hans Peter Andreas Jespersen, f. 1858
 - 2. Margrethe Kirstine Jespersen, f. 25. februar 1861
 - 3. Marie Caroline Jespersen, f. 25. august 1865
- Barn 5. **Engeline Josina Jespersen** født 11. juli 1840, Nyker, døbt 27. september 1840, Nyker. Gift 8. november 1861 i Hasle med Sixtus Peter Jensen, fisker i Helligpeder, f. 1839. 8/1 1861 flytter hun som tjenestepige fra Rønne til Rutsker.
- Barn 6. **Vilhelmine Hansine Jespersen** født 11. juli 1840, Nyker, døbt 27. september 1840, Nyker. I 1860 Tjenestepige på Rosendalegård i Rutsker, senere gift med Kofod og bor i Rønne.
- Barn 7. **Jesper Damasus Jespersen** født 1842, Nyker.

61. **Ingeborg Kirstine Pedersdatter** Døbt 8. maj 1803, Allinge, gift 20. juni 1823, i Klemensker, **Andreas Mogensen**, født 21. december 1794, Rønne, (søn af Andris Monsen og Margrethe Diderichsdatter) død 3. februar 1871, Klemensker. Ingeborg død 10. marts 1861, Christianshavn.

Børn: (Se forøvrigt næste side)

- Barn 1. **Karen Margrethe Andreassen** født 21. september 1824. (nr. 30a)
 - Barn 1. **Andrea Caroline** _____.
- Barn 2. **Anne Christine Andreassen** født 27. april 1826, Klemensker
- Barn 3. **Lars Peter Andreassen** født 23. juni 1828, Klemensker
- Barn 4. **Peter Andreassen** født 24. september 1830, Klemensker.
- Barn 5. **Petrea Andreassen** født 1833, Klemensker.
- Barn 6. **Hans Jesper Andreassen** født 29. juni 1836, Klemensker. Død spæd.
- Barn 7. **Jesper Andreassen** født 3. september 1839.
- Barn 8. **Lauritz Martin Andreassen** født 1843, Klemensker.
- Barn 9. **Marie Johanne Frederine Andreassen** født 1846, Klemensker.

61 aa **Irene Jespersen**

Født o. 1820, Sandvig, gift **Christian Koefoed**, født o. 1812, Rutsker, fisker.

Børn:

- Barn 1. **Carl Christian Koefoed** født 1840, Sandvig.
- Barn 2. **Hans Christian Koefoed** født 1842, Allinge.
- Barn 3. **Christine Koefoed** født 1835, Olsker.
- Barn 4. **Martine Frederikke Koefoed** født 1844, Sandvig.

Ingeborg Kirstine Pedersdatter

Jesper Andersens mor

døbt 8. maj 1803, Allinge,

gift 20. juni 1823, i Klemensker med Andreas Mogensen

Ingeborg døde 10 marts 1861 i Raps-, Tugt- og Forbedringshuset på Christianshavn.

Andreas Mogensen

Jesper Andersens far

født 21. december 1794, Rønne, som Margrethe Diderichsdatters uægte søn med sømand Andris Monsen)

død 3. februar 1871 i Klemensker.

deres børn:

1. **Karen Margrethe Mogensen** født 21 september 1824. Med Jørgen Andersen Kjølner får hun et barn i 1844
barn: 1. Andrea Caroline, f. 15. oktober 1844 i Klemensker
Hun bliver senere gift med Frederik Peter Jespersen, som i 1859 er husmand og skomager i Rutsker.
børn: 2. Christine Frederikke Jespersen, f. 14. januar 1859
2. **Anne Christine Mogensen** født 27 april 1826, Klemensker. Gift 24. oktober 1852 i Klemensker med Peder Christian Jørgensen Spæling, f. 1831 i Klemensker
børn: 1. Pauline Hansine Pedersen, f. 1855
2. Laurentzine Christine Pedersen, f. 16. september 1858
3. Lars Peter Andreasen født 23 juni 1828, Klemensker, døde inden 1834
4. Peter Andreasen født 24 september 1830, Klemensker, døde inden 1834
5. **Petrea Andrea Mogensen** født 24. oktober 1833, Klemensker. Gift med Jens Grønbech, husmand og skrædder på 26 sg.fortorv, Rutsker. Boede indtil 27/4 1860 i Klemensker på 19. sg.gr. En overgang i 1861/62 var familien i Rønne, men kom tilbage til Rutsker den 25/11 1862.
børn: 1. Peter Jensen Grønbæk, f. 13. januar 1858 i Klemensker
2. Andrea Christine Elmine Grønbech, f. 1. oktober 1861 i Rutsker
6. Hans Jesper Andreasen født 29 juni 1836, Klemensker, døde inden 1845
7. **Jesper Andreasen** født 3 september 1839, Klemensker, gift Karoline Petrea Jørgensen 24. april 1861. (Se side 18)
8. **Lauritz Martin Andreasen** født 30. april 1843, Klemensker, gift med Ane Margrethe Hansen (se side 42)
9. **Marie Johanne Frederine Andreasen** født 1846, Klemensker.

Ingeborg Pedersdatter i konflikt med lovene

Så snart en person kommer i konflikt med lovene, vil retssystemet efterlade en del skriftlige vidnesbyrd om den tiltalte og om familien. I 1832 blev Ingeborg anholdt og tiltalt for tyveri, svigagtig omgang med hittegods og betleri. I forskellige aktoer der findes opbevaret på Landsarkivet i København kan man finde forskellige oplysninger om familien.

Fra sagen i 1832 findes bl.a.:

Forholdsattest fra Præsten i Clemensker til Assessor Jacobsen:

Attest til Retten

Ingeborg Kirstine Pedersdatter, Udbygger Andreas Monsens Hustru, er mig velbekendt: Utienslighed eller Ulyst til ordentlig Arbejdsomhed er familiens væsentligste Mangel, imidlertid er ingen grove Laster mig hidtil bekendt, hverken om Konen eller hos Manden.

Sct. Clemens Præstegaard d. 26. Juli 1832.

Bolbroe

(Fremlagt Nordre Herreds extraret d. 21. August 1832)

Den endelige dom i 1832:

I Sagen hvor Procurator Fog som Actor contra Andreas Mogensens Hustru Ingeborg Kirstine Pedersdatter af Clemensker Sogn er d. 21. September 1832 afsagt følgende Dom:

Efter [] -ordre af 24. Juli sidstforløbne tiltales Andreas Mogensens Hustru Ingeborg Kirstine Pedersdatter af Clemensker Sogn for Tyveri og svigagtig omgang med Hittegods, samt for Betleri. Ved egen tilståelse og øvrige under Sagen oplyste omstændigheder, den fremlagte Udskrift af Nordre Herreds Politiprotokol, maa Sagen ansees for tilstrækkelig oplyst, at tiltalte d. 1. Juli dette Aar, ved aftentide noget efter Solens nedgang, frastjal Pastor Steenberg, paa hans Præstegaard, en Dug, 3 Lommetørklæder og 1 Haandklæde, som laa paa [blang] i Præstegaardens Have tæt ved Landeveien, samt tiltalte gik paa Vejen og fik øje paa disse Ting. - Endvidere har Tiltalte, ogsaa med egen tilstaaelse, og de øvrige oplystes omstændigheder, især Kaptain Linds forklaring, at have fundet, men ikke lovligen optaget et Lommetørklæde, samt at have gjort sig skyldig i Betleri, efter egen tilståelse og for [Lejt.] Pihls disposition. De stjalne Koster er vurderet til ialt 0 Rigsdaler 3 Mark og 12 Skilling, hvorimod tiltalte intet har havt at Erindre, kan ikke blive Spørgsmaal, da den bestjaalne har faaet dem tilbage og afstaaet at have Erstatning.

Da den tiltalte er over den criminelle lavalder, ikke tilforn tiltalt eller straffet for nogen Forbrydelse og som i højst fattige Kaar har begaaet Tyveri af Ting, som den bestjalne har faaet tilbage, vitterligen bør blive at straffe for første gang begaaet Tyveri efter anordningen af februar 1789 § 1, sammenholdt med Forordningen af 12. Juni 1816 med 2 gange 5 Dages fængsel paa Vand og Brød, her udover Straf for det af Hende begaaet svigagtig omgang med Hittegods og for det af Hende udførte Betleri, betragtning af dette i anledningen og omfang after Forordningen af 21. August 1829 § 5 med 5 Dages fængsel paa Vand og Brød. Hvorfor hun tillige vil blive tilsigtet at betale omkostningerne, heriblandt Sallair til Actor og Defensor, som skjønnes lovligen at have udført Sagen.

Thi Kjendes for Ret

Tiltalte Ingeborg Kirstine Pedersdatter, Udbygger Andreas Mogensens Hustru af Clemensker bør straffes med 3 gange 5 Dages fængsel paa Vand og Brød og hun bør betale Actionens

omkostninger og Sallair til Actor og Defensor.

Til bekræftelse under min Haand og Segl.
Marvin

Fra retssagen i 1838 hvor både Andreas og Ingeborg bliver tiltalt findes følgende:
I justitsprotokol fra 3-26 juni 1838:

Brev til By- og Herredsfoged Jacobsen, Hasle.:

I overensstemmelse med deres brev af 9. dennes har jeg altsaa gennem søgt Rønne Kirkes Daabs notater for Aarene 1788-1795, men har intet fundet om den i brevet nævnte Anders Mogensen, dog tillader jeg mig at bemærke, at under 21 dec. 1794 findes anført, at Margrethe Dideriksdatter har født et uægte Barn døbt og kaldet Andreas, hvis Fader angives at være Søemand Andreas.

Rønne den 12. juni 1838.

Ærbødigst Steenberg.

(vedlagt extraretstinget 20. juni 1838)

Brev til Byfoges Jacobsen, Hasle:

Andreas er uægte Søn af Quinden Margrethe Diderichs Datter af Rønne, der efter attest blev døbt i Rønne Kirke den 21. december 1794, blev confirmeret i St. Ols Kirke søndagen efter Midfaste i Aaret 1814 med det vidnesbyrd at han var meget tungnem, men sædelig. Dette vidnesbyrd ifølge Ministerialbogen for Sct. Ols. Kirke Litr. B.

St. Ols Kirke d. 13. Juli 1838,

Mossin

(fremlagt i Nordre Herreds Exstraret d. 16. juli 1838)

Attest (på en lap papir)

I Allinge Kirkes Ministerialbog findes anført at Aar 1803 d. 8 Mai lod Peder Jespersen døbe en datter ved Navn Ingeborg Kirstine.

Sct.Ols Præstegaard d. 31 Mai 1838.

Mossin.

(vedlagt exstraretten 13. juni 1838)

Brev til By- og Herredsfogden Jacobsen, Hasle:

Attest til Retten

Ingeborg Kirstine Pedersdatter er confirmeret i Sct. Clemens Kirke Aar 1817 den 18. Søndag efter Trinitatis (5 October) med paategningen: skikkelig i Kundskab, godt forhold; alder 14½ aar. Som gift Kone er hun almindelig bekjendt som en skjødesløs og uordentlig Moder og Huusmoder. Hun er opfødt af et par gamle Quinder.[herefter 2 ulæselige linier]

Manden Andreas Mogensen er bekjendt som en mådelig Arbejder, der aldeles ikke forstaar andet end det allertarveligste Arbejde, og derfor ikke - i dette trange Aar - kan faa noget at fortiene.

Da begge var arbejdsfører, have de ikke avholdt nogen Understøttelse for dem selv; men derimod have de havt i flere Aar hjælp til deres Børn. De have ordentlig betjent sig af Kirkens Gode.

Sct.Clemens Præstegaard d. 5. juni 1838.

Bolbroe.

(fremlagt under Nordre Herreds Extraret d. 13. juni 1838)

Brev til By- og Herredsfoged Jacobsen:

Som beskikket Defensor for Andreas Mogensen og Hustru, der af Ipsen som Actor tiltales den første for Tyveri og den anden for Hæleri, tager jeg den frihed hermed at begjære følgende nærmere oplysninger tilvejebragte:

1. Hvorledes Anders Mogensens og Hustrus formues forfatning (er)
2. Hvorledes hans sindstilstand er.
3. Hvad arbejde han har havt i det sidste Aar.
4. Hvorefter de tiltalte i dette Aar har forlangt understøttelse af Fattigvæsenet og til hvilke Tider.
5. Hvilken og hvor megen understøttelse de i dette Aar have holdt til deres Børn.

De tiltalte har sagt mig, at de aldeles intet ejer og bor i et fattighus med den forpligtigelse at opvarte en gammel svag Mand. - At Anders Mogensen har et tilfælde i sine Lemmer som gør ham uskikket til Arbejde, hvilket han kun i alt har fremmødt, først i 3 dage paa et [] har angivet at have forlangt understøttelse 3 gange i dette Aar for Fattigforstander Hans Koefoed 2 gange og en gang for Fattig-administrationen efter deres sigende har [kundegaar denn fyr] Anders Kjølner og [Birske] Bønder har givet oplysning om tiltaltes forfatning i hvilket ogsaa skal være tilfældet med deres Nabohusmand og hans forhenværende Nabo Hans Madsen, som nu boer i Rutske Sogn.

Rønne d. 16. Juni 1838.

Ærbødigst Fog.

(Fremlagt under Nordre Herreds Extraret d. 20 Juni 1838)

Forholdsattest skrevet af Præsten i Klemensker.:

Attest til retten:

Indsidder Andreas Mogensen og Hustrus Forholdsattest, som jeg efter Rettens Anmodning tillader jeg mig hermed at indberette dette: De have i flere Aar faaet understøtte af Fattigvæsenet til deres Børn, da Forældrene ej er saa unge og arbejdsføre, men endskjøndt er hjælpen især given dem med hensyn til Børnenes Skolegang, dog er ingen af disse Børn mødt ved studeringen. I indeværende trange Kaar er denne familie tillagt 18 kostrationer og derudover, som vores fattigbog viser, have de flere gange avholdt Extrahjælp. En Kostration her i Sognet er antaget for fuld føde til en voksen menneske til 10 Dage. Fattigvæsenet har sørget for Blaar til Gavn for fattige Familier, og Andreas Mogensens Hustru meldte sig ogsaa strax for at avholde 1 Lispund Blaar til Spind; men da Formanden ikke finde startforraad på Blaar, blev hendes [] for det første leveret 4 Pund og da hun langt om længe leverede Garnet tilbage og fik Betaling, ytrede hun ikke ønske om at erholde mere. [] Hovedfeilen er, som forhen indberettet, Dommskab.- Forøvrigt er det [] ikke bekiendt, at [] Andreas eller hans hustru er formedelst legemlig svaghed uduelige til Arbejde.

Sct. Clemens 25. Juni 1838.

Paa Fattigvæsenets Vegne. Bolbroe.

(forelagt Nordre Herreds Extraret 14. Juli 1838)

Actor og Procurator Ipsens Indsigelse i Retten:

Tiltalte Andreas Monsen, efter hans forklaring (no.2 p.3) - 46 Aar gammel, ej tilforn tiltalt, dømt eller straffet, tiltales for Tyveri (No 1 ds No 2 p.14)- og tiltalte, hans Kone, Ingeborg Kirstine Pedersdatter, efter hendes forklaring (No 2 p.4), Daabsattest (No 5) - 35 Aar gammel, tilforn dømt og straffet for Tyveri, svigagtig omgang med Hittegods og Betleri (No 4) - tiltalt for

Hæleri (No 1 cf No 2 p.24).

Af de tiltalte under Forhørerne afgivne bekiendelse, i forbindelse med de bestjaalne og øvrige afhørtes forklaring m.m. fremgaaer:

En aften imellem kl. 9-10, kom tiltalte Andreas Monsen, som gik ud for at samle [Cianturbær] paa Marken, paa Hjemvejen kom han forbi 28. Selvejergaard i Rutsker Sogn, der ejes af Christian Jørgensen, og da han saa, at der paa bemeldte Gaards østre Huusgjærde hang noget garven Garn, stjal han det. Han forvarede det under en Busk i nærheden af hans Huus, hvorfra han om Morgen efterbragte Garnet ind i Huuset og forvarede det paa Loftet under nogle Pjalter.- Efter at tiltalte Andreas Monsen om Morgen efter Tyveriet havde gjort sin Hustru, tiltalte Ingeborg Kirstine Pedersdatter, bekjendt med, at han havde stjaalet fornævnte Garn, solgte hun Garnet saaledes: Til Jørgen Jørgensen paa 2. slg.grund i Clemensker Sogn 1 a 2 [Harver], der angives til $\frac{1}{2}$ á $\frac{3}{4}$ Punds Vægt, til Hans Madsens Hustru paa tredje selvejergaards Grund i Rutsker Sogn 1 Harve, der angives at veje $\frac{1}{2}$ Pund, og til Jens Hansen i Allinge 6 á 7 Harver, som vejede $4\frac{3}{4}$ Pund, altsaa tilsammen omtrent 6 Pund; hvor imod de bestjaalne sagde de have havt 8 Pund Garn, 5 Pund [Himpebruegarn] som de have vurderet til 2 Mark Pundet og 3 Pund Hørbruegarn, hvilket de have ansat til 3 Mark Pundet. Det til Jens Hansen solget Garner blevet indkrævet til Retten, det viste sig at veje $4\frac{3}{4}$ Pund og vurderes til 28 Skilling Pundet og det til Jørgen Jørgensen og Hans Madsens Hustru solgte, der er blevet den bestjaalne Peder Espersens Enke udleveret, forventes at ville blive indleveret til Retten, gjenkendt, vejjet og vurderet paa lovlig vis.

Tiltalte Andreas Monsens Tilstaaelse - No 2 p.3,6,7 - tiltalte hans Hustru Ingeborg Kirstine Pedersdatter, Jørgen Jørgensens forklaring, Jens Hansens, den bestjaalne Peder Espersens Enke Barbara Kirstines, den bestjaalne Christian Jørgensens, Hans Madsens Hustru Kirstine Margrethes, Jens Hansens Hustru Karen Pedersdatters, samt Rasmus Pedersens Forklaring (ved hver enkelt henvises til forhørene i politiprotokollen - her udeladt! - Actor forfølger derefter lovene og mener at Andreas Monsen bør dømmes efter lov af 20. februar 1789 og 12. juni 1816 til i alt 2 gange 5 Dages fængsel på Vand og Brød)

Hvad derimod angaaer Andreas Monsens Hustru Ingeborg Kirstine Pedersdatter, der tilforn er dømt og Straffet for Tyveri nu ikke undgaaer at dømmes efter Hendes sande udførte Brøde. Da hun før har haft 3 gange 5 Dages Fængsel, bør hun idømmes 6 gange 5 Dages Fængsel paa Vand og Brød, eftersom hun har et mærkeligt Skudsmaal-No 6 - og hun har tillige udtalt sig usandt under forrige forehavener.

Det er tillige en selvfølge at de Tiltalte bør udrede Erstatning til de bestjaalne for det Garn der ikke er blevet tilbageleveret.

Rønne 9. Juni 1838.

Ærbødigst Ipsen.

Defensor Fogs indlæg til retten:

Som beskikket Defensor for Andreas Mogensen og Hustru Ingeborg Kirstine Pedersdatter tager jeg den Frihed at fremlægge følgende:

Ved egen Tilstaaelse er tiltalte Andreas Mogensen skyldig i at have forøvet Tyveri, ligeledes har hans Hustru tilstaaet.

Derover tror jeg ingenlunde de kan idømmes nogen straf for de af dem begaaede Forbrydelser, da de var fremkaldet af en uimodstaaelig Trang.- Ved de tiltaltes forklaring, ved Præsten Bolbroes 2 fremlagte Attester, og ved de af Extrarettens førte Vidner kan det regnes for godtgjort at tiltalte Anders Mogensen i meget lang Tid førend han begik Tyveriet intet arbejde eller fortjeneste havde eller kunde faa. Hvilket er saare naturligt saa, som paa samme maade maa ansees for oplyst svag og en daarlig arbejder, og da endog ej haft arbejde i forrige Vinter-. Ligelides maa det ansees for oplyst at tiltalte intet ejer, at de bor i et fattighus, han opvarter en

gammel Mand, at de har 4 Børn og at de kun faar Fattigunderstøttelse til deres Børn, foruden de forventede at få yderligere Understøttelse.

Præsten Bolbroe har i en Attest oplyst om Familiens tildelte Fattigunderstøttelse [de følgende linier er svære at læse, men han siger noget om, at efter Bolbroes forklaring får de kun mad til et menneske i 80 dage (det må være 180 dage!), og det er langt fra nok til hele Familien, derefter fortsætter han:] Hvad kunne de tiltalte derfor gjøre andet end hvad de har gjort! uden at de skulle begaae værre Forbrydelse for at skaffe dem og Børnene Føde, som Fattigvæsenet havde nægtet dem Understøttelse til.- Skulle de tiltalte ikke være aldeles at frifinde, det tror jeg efter de ovenanførte og deres aabne tilstaaelse, samt Kosternes værd kan kun anses for den ringeste Straf muligt.

Det paastaaes derfor at de tiltalte Andres Mogensen og Hustru Ingeborg Kirstine Pedersdatter frifindes for alles tiltale og at jeg som Defensor af det offentlige tillægges passende Sallair.

Rønne 7. Juli 1838.

Ærbødigst Fog

(Fremstillet i Nordre Herreds Extraret d. 7. Juli 1838)

Den endelige dom er ikke afskrevet, men kom til at lyde på 2x5dages fængsel på vand og brød til Andreas Mogensen og 4x5 dages fængsel på vand og brød til Ingeborg Kirstine Pedersdatter.

For tredie gang kommer Ingeborg for retten, denne gang i 1859, sagerne findes på Landsarkivet i Hasle Byfoged-arkiv, samlet i pakken med Justitsdokumenter for 1859:

Actor, Justitsfoged og prokurator Erichsens anklageskrift mod de sagsøgte Jensine Christiane Lyster og Ingeborg Kirstine A. Mogensens Hustru:

Ved Decret af 11. dennes er Jensine Christiane Lyster og Ingeborg Kirstine, Anders Mogensens Hustru af Clemensker Sogn, satte under Justitsaction for Tyveri og Indbrud, og Jeg med Ordre af samme Dato beskikket til Actor imod dem.-

Af Afskriften 1. fremgaaer denne Sags factiske Omstændigheder hvorledes efterat de tiltalte Jensine Christine Lyster og Ingeborg Kirstine, Anders Mogensens Hustru, i forening have lagt den Plan at stjæle fra Claus Hansens Enkes, hvis Huus stod øde, da hun selv var under Arrest i Hasle, besluttede de at udføre denne gjærning en nat i sidste Sommer. Naar kunde tiltalte ikke erindre, men antaget, at det var i slutningen af Juni eller begyndelsen af Juli Maaned. De begave dem da begge, mellem kl. 10 og 11 om Aftenen fra Anders Mogensens Huus, hvor Jensine Christine Lyster ogsaa boede, og gik hen til Hans Hansens Enkes Huus, paa hvis nordre Side var anbragt et Vindue, hvilket de begge i forening tage ud, efterat de have bortpillet de Søm, der holdt Vinduet fast til Karmen. Da krøb de ind i Huset, og gik ind i et lille Kammer, hvor Ingeborg Kirstine med en nøgle Jensine Christine Lyster fandt i en Bordskuffe, aabnede en Kiste af hvis indhold de bemægtigede sig flere forskjellige Gjenstande, i blandt andet 4 Poser med [], Malt og Gryn. et par Strømper som hang over Kakkelloven, et Lagen, der var i Sengen, et par Kopper, der stod paa en Hylde over Døren og en hvid Høne, som sad i en Krog i Kjøkkenet, tilsammen vurderet til 10 Mark og 2 Skilling.- Efterat de nu hver især havde taget sin del af disse Koster, krøb de igjen ud af Vinduet, satte det i, og begav dem tilbage til deres Hjem, hvor de ankom ved Midnatstid. Af Kosterne solgte de nogle og beholdt nogle,-

Hvad angaaer Jensine Christine Lyster, der er over den criminelle Lavalder og ikke førhen tiltalt eller straffet, da må hun ligefrem være at dømmes efter Bestemmelsen af 11. April 1840 § 12 1.te Membrum og fremmener jeg at den Straf, hun for sit Forbrydelsesforhold vil være at idømme, naar der tages hensyn til, at hun tillige under Forhørene er overhørt om at have

frastjålet Hans Bek af Lille Myregaard, Olsker Sogn, 2 Kalkuner, at hun hertil har ført en højst mærkværdig Vandel, at hun, førend hun tilstod Sandheden, har søgt at nægte og senere at benægte samme, ingenlunde bør bestemmes til mindre end 3 Aars offentligt Strafarbejde.

Med hensyn til den anden Forbryderske, Ingeborg Kirstine, Anders Mogensens Hustru, da har hun tidligere været straffet for Tyveri, Svigagtig omgang med Hittegods og dømt til 3 gange 5 Dages Fængsel paa Vand og Brød, og senere har hun anden gang begaaet Hæleri med 4 gange 5 Dages Fængsel paa Vand og Brød, efter de under 1. og 2. fremlagte Actor, hun maa derfor nu være at straffe efter bestemmelsen af 11. April 1840 § 13 og § 12 1st. Menbrum og efter samme § 78 skjønnes Straffen ikke burde bestemmes ringere end til 8 Aars offentligt Strafarbejde.

Begge de Tiltalte ville tillige in solidum dømmes at udrede alle af deres forbrydelse og denne Action flydende omkostninger. Erstatning er af alle Parter frafaldet.

Thi bliver derfor min ærb. Paastand

at de tiltalte Jensine Christine Lyster og Ingeborg Kirstine, Anders Mogensens Hustru idømmes førstnævnte tre og sidstnævnte otte Aars Strafarbejde, samt dømmes til in solidum at udrede alle af deres Forbrydelse og denne Actions flydende Omkostninger. Hvor iblandt at forstaa Sallair til mig som Actor.

Ved fornøden Reservation indledes fremdeles Sagen til den Ærede Rets Dom.

Rønne d. 23. Novbr. 1859.

Ærbødigst Erichsen.

(Fremlagt ved Nordre Herreds Extraret 23/11 1859)

Defensor Fogs indlæg den 30/11 1859:

Da jeg ved Decret af 11. dennes er beskikket til Defensor for Jensine Christine Lyster og Ingeborg Kirstine, Andreas Mogensens Hustru, som ved omtalte Decret af samme Dato er satte under Justitsaction for Tyveri og Indbrud og som derfor af Procurator Erichsen som Actor tiltales under nærværende Sag, undlader jeg ikke at fremlægge min Defensorandragende at bemærke følgende.

Det kan ikke modsiges at, da tiltalte ved tilstaaelse som støttes af hvad forøvrigt er oplyst ved de optagne Forhører aabenbare, at de efter Sengetid at have begivet sig til Hans Hansens Enkes Bolig, et enligt liggende Huus i Clemensker Sogn, som da var ubeboet, fordi hun var hensat i Arrest i Hasle. Hvor de, efter at have overbevist sig om at ingen Mennesker vare i Huuset, udtog de et Vindue af samme, hvorigjemmen de stege ind og paa den maade, som de har fremstillet, beriget sig med forskellige Effekter. Fremdeles er tiltalte Jensine Christine Lyster ligelides ved ogsaa at tistaa at paa Marken i Olsker Sogn, at have stjålet 2 Kalkuner, som formodedes at tilhøre Lille Myregaard, der i Sognet, men som dog ikke vilde vedkende sig samme.

At Ingeborg Kirstine Andreas Mogensens Hustru er avstraffet efter de fremlagte Domme er fremdeles ikke at modsige og hendes Erkendelse deraf godtgjort.

Jeg maa være enig med Actor at de tiltalte bliver at dømmes efter Bestemmelsen af 12te. 1st. menbrum i forordningen af 11. April 1840. Men man maa da huske, at det ved indbrudet stjålne var af ganske ringe værd og de har ogsaa tilstaaet at de var overbevist om [], samt de blot har stjålet for at skaffe sig Føde som de trængte til, og da endelig at Andreas Mogensens Hustru tidligere at være dømt, kun for smaaforseelser til ringe straf, ligesom det Tyveri Jensine Christine Lyster, har foruden Tyveriet kun har stjålet for ringe Værd. Jeg antager ikke at de tiltalte bør idømmes mere end forbedringshusarbejde. Jensine Christine

Lystert i 2 Aar og Ingeborg Kirstine Andreas Mogensens hustru i 3 Aar

Thi paastand

at de tiltalte ikke dømmes højere Straf end den nævnte og at jeg faar dem eller det offentlige at tillægge mig et passende beløb.

Underdanigst indsendes sagen til Dom

Rønne 30/11 1859

M.(V.) Fog

(Fremlagt ved Nordre Herreds Extraret 30/11 1859)

Den endelige dom

Aar 1859 den 14. December blev under Nordre Herreds Extraret udi Justitssagen: Procurator Erichsen som Actor contra Jensine Christine Lyster og Ingeborg Kirstine Anders Mogensens Hustru af Clemensker Sogn for Tyveri og Indbrud afsagt saadan

DOM

Ved udstedt Decret af 11. november tiltales Jensine Christine Lyster og Ingeborg Kirstine Anders Mogensens Hustru af Clemensker Sogn for Tyveri og Indbrud.....
.....(forbrydelsens omstændigheder!).....

Tiltalte Ingeborg Kirstine i betragtning af paa den ene side at hun tvende gange tilforn er straffet, af hvilken den ene for begaaet Tyveri, hvorfor en Straf for gjentaget Tyveri bliver at anvende ifølge den overstaaende Forordning § 14 og § 13, at den udøvende Forbrydelse er at dømme efter § 12 første Membrum, og at det sande skudsmaal er meget ufordelagtig, og paa den anden side, at hun er i en trængende Forfatning, og at værdien af de stjaalne Koster kun er ubetydelig, at fastsætte til Tugthusarbejde i 6 Aar, hvorimod den tiltalte Jensine Christine Lysters vedkommende, i betragtning paa den ene side kan føres under § 12 første membrum, den anden under § 1 af overanmeldte Forordning, og at det hende af hendes [?] meddelte Skudsmaal er ufordelagtigt, men paa den anden side, at de stjaale Kosteres værd er ringe og at hun levede under meget strænge Kaar, bliver at bestemme til 3 Aars Forbedringsarbejde.

Saa ville da og være at idømme alle af nærværende Actions flydende Omkostninger og Salaire til Actor Procurator Erichsen 5 Rigsdaler og til Defensor Procurator Fog 4 Rigsdaler

Thi kjendes for Ret

Tiltalte Ingeborg Kirstine Andreas Mogensens Hustru og Jensine Christine Lyster af Clemensker bør hensættes førstnævnte til Tugthusarbejde i 6 Aar, sidstnævnte til Forbedringshuusarbejde i 3 Aar. Saa udrede de og alle af nærværende Actions lovligt forekomne Omkostninger og dermed at forstaa Salair til Actor Procurator Erichsen 5 Rigsdaler og Procurator og Defensor For 4 Rigsdaler.

At efterkommes efter Loven.

Til Bekræftelse under min Haand og Herredsrettens Segl.

J.H.Jørgensen

Denne herreds rets dom fra 14/12 1859 blev anket til Højesteret, som nedsætter dommen til 3 års forbedringsarbejde til Ingeborg og 2 år til Jensine.

Den 1. februar 1860 er Ingeborg Kirstine stadig på Bornholm, da hun er nævnt i folketællingen

sammen med sin familie i Klemensker. Senere er hun og Jensine Christine Lyster blevet indsat i Rasp-, Tugt og Forbedringshuset på Christianshavn.

Ingeborg døde i fængslet den 10. marts 1861.

Et år efter kunne Andreas Mogensen møde op på byfogedkontoret i Hasle og få oplæst skiftepapirerne fra København, skrevet den 16/11 1861, om at værdien af Ingeborgs "ubetydelige egendele" var solgt for 5 mark og 6 skilling. Når omkostningerne blev fratrasket kunne byfoged udbetale 1 mark og 5 skilling.

Andreas Mogensen levede sine sidste år på fattighuset i Klemensker og døde 3. februar 1871.

JESPER ANDERSEN

Jesper Anhøjs (1911-1977) beretning fra sin ungdom rummer mange interessante oplysninger om hans farfar Jesper Andersen. Disse erindringer er nedskrevet i begyndelsen af 1970'erne og sendt til Niels Anhøj, fra hvem jeg fik mulighed for at kopiere dem i april 1996.

Jeg har set ham een gang. Min ældste bror Hans siger ganske vist, det er løgn - men jeg tillader mig altså at påstå, at det passer. - Det må have været den første sommer, vi boede i Sorthat. - Jeg kan huske, at faster Julie og onkel Vang kom kørende med ham i ponyvogn, forspændt en gul hest - forekommer det mig - og det forekommer mig også, at den havde noget med det ene øje - den blev senere (også vistnok) udskiftet med et par russere eller islændere. Mor og faster Julie støttede en gammel affældig mand ud på græsplænen og hjalp ham tilsæde på en stol. Mor vender sig til mig og siger:

"Kan du komme hen og sige god dag til farfar".

Jeg gik tøvende henimod manden. Jeg har senere genkaldt mig hans udseende. Han var iført mørke benklæder, mørk overfrakke, imellem benene havde han en stok og på hovedet havde han en sort hat - en mellemting af en cylinderhat og bowler (noget lignende den Sir Winston Churchill gik med, når han ville se værst ud). Denne hat gjorde et vist indtryk på mig. Jeg kan ikke forsværge, at den på et givet tidspunkt har været højeste mode. Men på mig gjorde den det indtryk, jeg formoder, jeg ville gøre på mine børnebørn, hvis jeg fik trukket en gammel Mr.Eden-hat ned over ørene og viste mig for disse uskyldige små for første gang. Han havde tyndt fuldskæg og var vistnok lidt langhåret i nakken.

Da jeg havde kantet mig så nær ind på ham, at han bliver mig var, vender han ansigtet imod mig og skar en grimasse, der med lidt god vilje fra en seksårig drengs side, godt kunne opfattes som et smil. Jeg går helt hen til ham, rækker ham hånden og bukker. Hans hånd var meget blød. Jeg mindes ikke - hverken før eller senere at have fornemmet så blød en hånd. - Det er mit eneste møde med Jesper Andersen - han døde hen på sommeren. - Men vi skulle høre meget til ham senere hen.

Fri mig fra alle de gamle koner og yngre med, der har omfavnet mig, oversnasket mig, idet de har udbrudt:

"I-i meng doå - ee ded inte eng liden horrahorra te deng stora gamla Jesper Andersen"?

Når man ikke blander Jesper Andersens ånd ind i foretagendet, var det så som så med dette her store. Jesper Andersen var vist ikke ret stor af vækst. Dertil kom, at det ene ben kun nåede det andet til ankelen. Jesper Andersen havde et husmandssted, var i sæsonerne teglværksarbejder. Aftenerne og søndagene brugte han for det meste til at vandre rundt på Bornholm med et rent uforfalsket evangelium. Han brugte sig selv meget hårdt, så noget overflødigt sul fandtes ikke på ham.

Som større dreng hørte jeg engang Mikael Andersen senior holde et foredrag om ham i Rønne. Mage til nøjsomhed, sparsommelighed, guds frygt, gudstro, ansvarlighed for evangeliets udbredelse og meget mere kunne der næppe gives udtryk for. Men det, der gjorde mest indtryk på mig, var den udholdenhed og utrættelighed den mand måtte være i besiddelse af. Jesper Andersen boede på sin ejendom i Olsker. Derfra kunne han efter forrettet morgengerning gå til sit arbejde ved Allinge og der udføre tungt arbejde hele dagen. Om aftenen gik han til sit hjem, ordnede ved sit landbrug, hvad der var nødvendigt for, at han kunne være væk den næste dag (søndag). Derefter iførte han sig sit Søndagstøj, samlede sig et par stykker brød i et tørklæde (og hvad jeg andet steds har hørt, nogle pæle brændevin, tillige med sin pibe og noget tobak i lommen) og begav sig ad Neksø til.

(Dette her med brændevin - har senere fromme mennesker udlagt derhen, at den tids mennesker

havde et udækket behov for vitaminer. Om Jesper Andersen led af vitaminmangel er muligt, Men sandheden var dog den, at det var lige så almindeligt dengang, at tage sig en dram, som i vore dage at tage en mundfuld kaffe. I øvrigt fyldte en snapseflaske knapt så meget som en termoflaske og indholdet kvikkede måske nok så meget op på en træt mand. - Det var først nogle år senere, at baptisternes afholdsforening blev stiftet. Og det var også først senere, at det blev tillagt en som synd, at ryge tobak.)

Det var noget folk var vokset op med og det blev regnet for god tone, at man kunne tåle at se brændevin - og det kan vist rolig regne med, at Jesper Andersen kunne.

Jesper Andersen vandrede imidlertid ad Neksø til. Han vandrede et stykke ud på natten, så lagde han sig til at sove i en høstak eller, hvad der ellers var ved hånden. Det sted, han lagde sig til hvile, var så tilpas valgt, at han kunne nå frem til Neksø til formiddagsgudstjenesten. Han prædikede uden manuskript og talte sjældent under fem kvarter. - En spadseretur fra Olsker og til Neksø gav nok også en god forberedelse til en opbyggelig prædiken. Når gudstjenesten i Neksø var slut, begav han sig til Åkirkeby. Der holdt han eftermiddags gudstjeneste. Hvorefter det var en passende afslutning med et aftenmøde i Rønne. Når mødet i Rønne var overstået, gik han ud på Rabekkeværket og hvilede et par timer på ovnen, inden han begav sig hjem til Olsker for senere at være rettidig på arbejde.

En spadseretur som her beskrevet, vil i vore dage forekomme de fleste helt umulig. Men jeg skal senere beskrive Jesper Andersens gangart. - for ikke at omgå sandheden, var det dog ikke hver søndag, der stod så meget på programmet.

Da jeg kun var fjorten år, kom jeg ud at sejle. (Nu er er det ikke mig selv, jeg skriver om - men for at komme frem til noget, der har tilknytning til det, der fortælles, må jeg gøre lidt side-spring).

Det var med Minius Jensen - kaldet Djævlen fra Bornholm. Han var ejer af et skib, der hed "Svanen". Det var en tomastet skonnert på 70 tons. Den eneste lighed, den havde med den smukke fugl, hvorfra den havde lånt sit navn, var at den gjorde forsøg på at kunne flyde, - og havde altså indtil da haft held med det. Ellers var det en pilradden vandvogn. (Kort fortalt er en vandvogn i sømandssproget et øgenavn for et skib - og betyder, at det ikke følger dønningerne op og ned, men går lige igennem). Hvad jeg end fortæller om den gode Minius, så var han sømand - det må han have været, eftersom man endnu er i live. Idag ville jeg ikke have betroet mit liv til den skude, på en tur over Østersøen, - selv i stille vejr og med en slæbebåd foran. Denne Minius var en lille svær herre på 70 år, godt næret af spise og druk og udstyret med et kortklippet gedebukkeskæg. Når han havde været iland, kneb det ham med at gå lige og der var også noget i denne forbindelse med balance-nerven.

Kort tid efter, jeg var blevet påmønstret, gled skibet hen over havet i nok så smukt vejr. Minius og jeg havde vagt og jeg var beskæftiget med noget arbejde på dækket. På kalder Minius på mig og siger:

"Kom her hen til roret Jesper, så skal jeg lære dig at styre"

Han overlod mig roret, satte sig på robænken ved siden af og gav mig de indledende fingerregler i styringens ædle kunst. At jeg nogenlunde havde fattet, hvordan man skulle bære sig ad og det så ud til, at jeg kunne nogenlunde selv, begyndte han at udspørge mig om mine familieforhold m.v. Jeg var villig til at gøre rede for alt. Da han var en ældre mand og var fra Allinge, tænkte jeg, at det var muligt, at han havde hørt om Jesper Andersen. Jeg spørger ham derfor:

"Har De nogensine hørt Jesper Andersen omtale"?

Minius ser på mig med et blik, der mildest talt udtrykte den største forbløffelse - efter nogen tids tavshed siger han:

"Ja - hvorfor det"? "Jo-o det var min farfar".

Minus ser på mig og hans ansigt, udtrykte om muligt endnu mere forbavselse - og der går nogen tid, inden han siger:

"Vil det så sige, at du er en horrahorra efter Jesper Andersen"?

"Ja".

Minus sidder lidt og ser meget spekulativ ud, klør sig med pibespidsen på næsen, ryster på hovedet, som om han ikke fattede nogen ting. Omsider siger han lige som for sig selv:

"Jo-o - jeg har kendt Jesper Andersen - endda meget godt. - Se se - så det var din bedstefar. - Ja - jeg har kendt ham - og rendt mange mil bag ved ham".

Minus sad og tænkte - lige som om han genoplevede noget, der havde været glemt. Nu havde jeg fra mit hjem lært, når man var sammen med ældre mennesker, skulle man ikke være anmasende - og noget sådant var man slet ikke overfor en mand som Minus. - Jeg gav derfor Minus tid til at tænke - men han kunne ikke undgå at mærke, at jeg var blevet nysgerrig. -

Omsider siger Han:

"Jo-o ser du - din bedstefar var en meget stor - som hans trosfæller nærmest regnet for en profet. - Han var jo baptist og en stor prædikant. Han var vel den, man skylder mest for, at baptistmen blev udbredt på Bornholm. Man kan godt kalde ham en omvandrende apostel. - Men han kunne ikke synge - det kunne min far. Derfor fulgte min far ham på mange af hans missionsture rundt på øen. Jeg selv var jo kun en dreng dengang - men fulgte også med - dels havde jeg ikke andet at lave og dels - mente min far - rendte jeg ikke derhjemme og lavede utuskestreger. - Det var ærlig talt noget af et særsyn, når vi kom gående - eller rettere sagt rendende hen af vejen. - Jesper Andersens ene ben nåede kun det andet til ankelen. - Man skulle tro, at dette var et handicap for ham, når han skulle gå hurtigt. Men i virkeligheden så det ud til at være en fordel. - Når han satte det korte ben frem, behøvede han kun tid til at dreje det frem, så det var i gribestilling, når det lange havde sat kroppen frem med en mægtig bevægelse op imod himlen. Og næppe var det korte igen drejet frem, før det lange i bogstavelig forstand blev sat foran. Når Jesper Andersen først var kommet igang og fundet rytmen, måtte vi andre selv om at følge med. Min far af vækst noget større end Jesper Andersen og må deraf haft længere ben - men for hver ti skridts gang, måtte han - løbe fem, for at følge med. Jeg selv løb i jævnt luntetrav en halv snes skridt bagefter.

På hverdage havde disse omvandringer gerne til formål, at gå omkring at tale sagen og opbygge "foldens får". Når vi kom i nærheden af et baptisthjem, hvor Jesper Andersen syntes det kunne være passende at holde møde, sendte han min far rundt til dem, der boede længst væk og bød ind - selv gik han rundt til de nærmest boende og fik ved samme lejlighed styrket eventuelle tvivlende i troen. - Man regnede det for en oplevelse, at have Jesper Andersen på egnen".

Minus rettede på min styring og fortsatte:

"Man ville gerne beværte os, hvor vi kom frem og de fleste steder endog med det bedste huset formåede. - Et sted husker jeg, var der blevet sat sigtebrød, rugbrød, fedt, smør, pølse, leverposte, m.m. frem og vi blev nødet til bords. Da vi var kommet godt igang, må Jesper Andersen have fundet det i strid med sin gudedyrkelse, den måde man spiste mad på der i huset - for han rejste sig, skubbede tallerkenen fra sig og stolen tilbage og gav en halv times kristendomundervisning i, hvad forskel der var på at spise fedtemad belagt med pølse og at være nøjsom og gudsfrygtig. - når Jesper Andersen igen satte sig, var den gode appetit, vi alle var gået til bords med - ganske forduftet. - Iøvrigt var det lige meget, hvad der havde stået på bordet eller hvor stor vores frådseri lyster havde været - nu blev alt stille båret ud"

Minus fortalte en hel del mere, både ved den lejlighed og flere andre, som alt havde lighed med,

hvad han nys havde fortalt. Minius lod til at nære stor respekt for Jesper Andersen og så vistnok meget op til ham. Minius gav dog aldrig udtryk for, at Jesper Andersens forkyndelse havde gjort noget indtryk på ham personlig. Ialtfald var han, hvis man må udtrykke sig lige ud: "en ugudelig krop". Engang ved en bestemt lejlighed gav Minius et billede af Jesper Andersen, der i forhold var lidt afvigende. Men for at komme frem til det, må jeg igen gøre et lille sidespring - beklager. Minius havde, som måske allerede opfattet, en lille svaghed for de våde varer. - Han havde selv gennemgået en hård skole, da han stod i lære - og den der er blevet hundset, bliver selv bisk - siger man. Han havde seks sønner, som han egenhændig havde oplært idet ædle sømandsfag. (der var dog ingen af dem, der overlevede Minius - de havnede alle - ved ulykkelige hændelser - i den våde grav. - Dette skete dog først efter, at jeg for med Minius). Må jeg lige med det samme fortælle at de, der kom i lære hos Minius og havde evnen til at tage ved lære, senere havnede som skibskaptajner i De forenede Dampskibsselskab, ØK., 1866, Østbornholms Dampskibsselskab, kaptajnen på skoleskibet København var en af hans læredrenge og mange andre. Bedstmanden ombord på Svanen var skippers søn. I psykisk henseende lignede de hinanden. Det vil sige, at de begge nød at sejle hårt - og at blive omtalt for det. Sejlende blev aldrig mindsket, førend vi var lige ved at kuldsejle - Det var helt i orden - bortset fra det skulle gå så rædsomt stærkt. Og det havde da også ført til, at de to herrer sømænd efterhånden var blevet noget stressede, hvilket igen førte til, at de i tide og utide langede ud efter deres læredreng - det kunne godt blive til nogen på tæven flere gange om dagen - dette førte videre til, at læredrengen også blev stresset og nervøs. Det var et sandt mareridt, at stå ud og ind af havnene. Så blev der hujet og skreget både forfra og bagfra, fra land og hvorfra ved jeg - og hvis der var tid ind imellem, blev der langet ud.

Alle nordbornholmske havne er meget vanskelige at besejle med pålandsvind. Når der var vindstyrke af en hvid størrelse, var det forbudt og så blev der hejst en kurv op ude på den yderste havnemole. - Men selvfølgelig mente både Minius og Kresjan, at det var godt sømandsskab, at vælte sig ind i en havn, når omtalte kurv var oppe og hav, himmel og jord stod i et - for bagefter ligegyldigt at bemærke:

"Nå var den oppe - det har vi slet ikke set".

Men altså deraf min "stress".

Engang efter en sådan indsejling, kom skibsmægleren ombord og sagde, at vi kunne godt hale over til den kaj med det samme, så kunne vi blive lastet - med det samme. Vi halede os over til kajen og medens Kresjan og jeg gik igang med at gøre lasteklar, gik Minius iland. Jo-o det gik stærkt. Kresjan og mig var ikke længe om at få lugerne af, stille bukke op og få lagt planker på, så havnearbejderne kunne begynde at trille skralder ombord. - Det så jo alt sammen lyst og lovende ud. Men pludselig råber Kresjan:

"Jesper spring ned i akterkælderen efter en "sejsing" (i sømandssproget er en sejsing en betegnelse for et bestemt stykke reb) den buk er ved at vælte - den må surres. - Men kom tilbage omgående"!

Jeg render det bedste, jeg har lært. Finder sejsingen og hjælper Kresjan med at få bukken surret. Efter vel udført arbejde, retter vi os op og giver grønt lys for videre indtrilling. Da jeg vender mig til noget andet, ser jeg Minius komme ud fra "Højers Hotell". Jeg ser ham stå og tage bestik og formoder, at han var ved at beregne og anlægge kursen ned imod os. Og meget tydede på, at jeg havde ret - ialtfald begynder han at krydse op imod vinden. - En meget fornuftig handling fra en gammel havfarers side, eftersom han havde modvind. Da han var kommet noget nærmere, fik jeg mistanke om - hvilket senere viste sig at være rigtig - at han havde været lige så hurtig til at få blandet sit gode sømandsblod op med et hvist kvantum godt "Ålborg Akvavit", som vi andre havde beflittet os på at gøre lasteklar.

Medens vor gode skipper nu foretager sin krydsning og ditto kovendinger finder jeg det nyttigt -

for fortællingens skyld -, at gå nogle få øjeblikke tilbage i historien og gøre nogle oplysninger. Jeg blev før bedt om, at hoppe og rende alt, hvad jeg kunne for at hente en sejsing i agterkælderen. Hvad en sejsing er, har jeg allerede gjort rede for. Men agterkælderen er et hul, der befinder sig under gulvet i agterkahytten. Når man stod på skibets bund, kunne man stå godt og vel opret under kahyttens gulv (som iøvrigt kaldes dørk). Det var altså dette rum, der blev kaldt agterkælderen og blev bl.a. brugt til opbevaring af "sejsinger". I kahyttens gulv lige for foden af trappen, der førte ned i kahytten, befandt sig en lem, der var nedgang til omtalte kælder. Hullet, hvori lemmen var anbragt, var ikke større end en slank mand kunne stige ned. - Jeg kan lige så godt gå til bekendelse med det samme, hvad jeg den gang først senere kom i tanker om, at jeg under mit hurtige ærinde, havde glemt at lægge lemmen på. Men dette var jeg altså i øjeblikket herligt uvidende om.

Imedens jeg har gjort denne information var vor gode ven Minius kommet så langt, at det så ud til, han lagde an til landgang. - Dette er nu et forkert udtryk, idet Minius var jo iland. Og jeg skal da gerne gå til bekendelse om, at jeg havde allerede gjort mig søde forventninger om, at det kunne kan ske blive en vandgang. - Mine fromme ønsker blev sørgeligt skuffet, - nævenyttige havnesjovere gav Minius en hjælpende hånd med et lande ganske tørskoet på det stolte Svanens dæk. - Dette havde de nu deres mening med. - Minius var aldrig fedtet overfor kajens folk, der gjorde ham nyttige tjenester. Sjoerne fulgte da også ganske troskyldige med op på havdækket, stillede sig ved nedgangen til kahytten og ventede på at blive kaldt ned til en snaps og en stump kommenskringle.

Der kom også et brøl, der rystede skibet fra for til agter. Inden sjoerne var kommet sig af deres befippelse, kom endnu en serie lyde, der fik masterne til svaje. For mig lød som om, der blev vrælet:

"Send den djævel hernel!"

Hvis jeg havde været i tvivl om adressen, blev jeg hurtigt bragt ud vildfarelsernes verden, ved at kaste et blik på Kresjan. - Han stod tæt ved mig med sammen knebne øjne og idet han kniber mig i armen, hvæser han:

"Hvis du har glemt at lægge lemmen på, kan du lige så godt springe overbord - men forinden - så spring lige ned og hjælp den gamle"

Det løb mig koldt ned af ryggen og jeg blev faktisk ganske lammet. Om det nu var den termostet, der vitterligt er i mig - eller et alvorligt skub fra Kresjan, der fik mig til at handle, ved jeg ikke, men i næste sekund befinder jeg mig ved kahytstrappen og ser Minius sidde fast nede i det hul, hvor lemmen burde være lagt over og gøre sig i rollen som "Damen uden underkrop".

- Ja - noget måtte der gøres - det var ikke nemt at komme til at gøre noget - ialtfald ikke noget godt. Hullet var som sagt lige ved trappen og i det sad Minius. - Mit problem var at komme ind over ham, således jeg kunne få fast grund under fødderne. - Minius var tydeligt bedugget og der må vel på det tidspunkt, været gået panik i ham - det har jo heller ikke været en strålende karriere at se hen til, at skulle tilbringe resten af sin tid, fastspændt i en kahytsdørk. - Jeg lukkede øjnene og sprang buk ind over ham. Jeg tror ikke Minius gjorde sig nogen tanker om min situation. Ialtfald gjorde jeg mig mange om hans og begyndte at gøre forsøg på at hjælpe ham op. Mine forsøg mislykkedes fulstændig. Minius's totaldødvægt har vel ligget omkring de 250 pund, men det virkelig problem var, at Minius sad uhjælpelig fast. Desuden slog han omkring sig med hoved og arme og har sikkert gjort det med benene også - men det kunne jeg ikke se - naturligvis. Da Minius så, at min hjælp ikke forslog mere end en skrædder i helvede, - brølede han:

"Ja - men så hent dog hjælp din forkvæjede kraftidiot!"

Du gode Gud, når nøden er størst - er hjælpen nærmest. - Bolværksmatroserne var på vej ned af trappen - og jeg trak mig beskedent tilbage. Det skal siges til de skiderikkers ros, at de var ikke

rådvilde. Een stak hurtigt en hånd ned ved bæltstedet på Minius og de klædningsstykker, der befandt sig under dette, blev skubbet ned og de, der befandt over blev trukket op over hovedet. Derefter greb fire par stærke hænder fat i Minius's overkrop og med et lydeligt "svup" afsløre-
des hans lilfubnummer. Et femte medlem af redningslegionen fejede diskret lemmen på plads med en fod - jeg sendte min Skaber en stille bebrejdelse for, at dette ikke var blevet gjort for blot ti minutter siden.

Minius's bukseknapper befandt sig nu hos "sejsingerne" og hans klæder var blevet bragt en kende i uorden. - Det sidste lod sig afhjælpet ved, at han trak skjorten ned og bukserne op - og for at styre sin klædedragt i anstændighedens rammer, fik man den gode ide, at hjælpe ham tilsæde i kahyttens sofa. - Redningsfolkene fik nu deres velfortjente belønning.

Imellemtiden havde jeg ført en ret så tilbager trukken tilværelse i samfundet og jeg pønsede i virkeligheden på, hvordan jeg skulle bære mig ad med at forsvinde, så ubemærket som muligt. - Jeg sneg mig hen imod trappen. - Men det kunne ikke undgås - Minius får øje på mig:

"Nå - så du er ved at stikke af - tøv lige en kende - jeg har noget at fortælle dig".

Da Minius gjode sin entre på dækket, havde hans ansigtsfarve en antydning i retning af det rosabetonede. Da han sad i hullet, vil jeg anslå til en mellemting af højrød og lilla - nu virkede han nærmest blå i hovedet og en smule skeløjet. Han talte med fast, overbevisende, omend noget grødet stemme - og nu kommer pointen i det drama, jeg har gjort mig så stor flid med at oprulle:

"Jo-o ser du min dreng, din far kender jeg ikke, men jeg har ladet mig fortælle, at han tog navneforandring, fordi han går rundt med en minister i maven - det siger mig lidt om, hvad det er for en karl. - Derimod kender jeg mere til din bedstefar. Han var faktisk den største klovn, der kunne gå på halvandet ben. - Gik han op for at vælte foder ned til kræturet, ramlede han som regel ned igennem stænget i hovedet på køerne, der blev så forskrækket, at de sprang op og stod på ham. Skulle han slå et søm i, lykkedes det ham først at slå det kroget, efter at have smadret et par fingre. Slog han ud efter en af ungerne, ramte han kællingen.--

(Jeg tillader mig lige at bryde ind med et par bemærkninger. Jesper Andersen havde ord for at leve og handle efter skriften. Og der står et sted, noget om, at den, der elsker sin søn, tugter ham tidlig. Røster vil vide, at Jesper Andersens kvinde nød megen af den opbyggelse, der var at finde, i det skriftsted, selv om familie var lidt anderledes end der angivet. - Nu er der noget, der får mig til at tænke på, at det beroede måske på en hel misforståelse? - Jeg lader Minius fortsætte).

- Det halve af det ene ben mistede han, ved en for ham hændelig fejltagelse - han huggede det nemlig af engang, han skulle fælde et træ. - -

(Igen mig - så ved vi altså, hvorfor Jesper Andersen var halt).

- Din bedstefar var i virkeligheden så fummelfingret, at han kunne ikke slå en tøjr pæl i en lort, uden han ødelagde tøjr pæl, hammer og lort! - Ja det var alt sønnike - så kan du godt skruppe op"!

Michael Andersen skriver om Jesper Andersen i "Mindeskrift. Bornholms Baptistmenighed 1848-1923":

Jesper Andersen var en viljestærk Natur, der i en Aarrække øvede en ret stor Indflydelse i Menigheden. Han var født i Klemens den 3. September 1839 og blev vakt i 1862 ved en Traktat der hed "Haab for Evigheden". Som ung Mand i sin uomvendte Tilstand regnede han slet ikke Barnedaaben for noget. Han stod Fadder 7 Gange¹, og naar de kom fra Kirken kunde han undertiden gaa hen til Vuggen, hvor Barnet laa, og sige: Forsager du Djævelen o. s. v.

Senere blev hans Søster omvendt, og Ipsen holdt Møder der. J. A. gik derhen nærmest for at gøre Nar af det, men Ipsens alvorlige Ord hindrede ham i sit Forsæt. Da han kom hjem, tog han ovennævnte Traktat frem, som han modvillig havde modtaget engang af sin Søster. Hans Hustru læste den højt, og han følte, at han havde intet Haab for Evigheden, men tænkte, der var Tid nok til at søge Gud. Paa samme Tid døde en af hans Bekendte temmelig pludselig. Spørgsmaalet om, hvad han skulde gøre for at blive salig, trængte da stærkt ind paa ham. Han bestemte sig til at bede, naar det blev Aften, men da Tiden kom, var det ham ganske umuligt. Efter adskillige Kampe, der gik saa vidt, at han maatte hæve med sit Arbejde, naaede han dog til Fred med Gud ved det Sted: Kommer hid til mig o. s. v.

Derefter vaagner Daabsspørgsmaalet hos ham. Han søgte Tranbergs Møder, men fik ingen Vejledning der. Efter at have gennemlæst det ny Testamente, hvori han satte Mærke ved alle de Steder, der talte om Daab, tager han baade Barnedøbernes og Baptisternes Skrifter, lægger dem ved Siden af hverandre og siger, at nu skal I gaa til Sags med hverandre, og saa skal du være Dommer, siger han til det ny Testamente. Resultatet blev, at han ser klart, at Baptisternes Lære er efter Skriften. Det samme Resultat kom han til ved at tale med nogle af Tranbergs Lægprædikanter, der ikke kunde fremføre et eneste Guds Ord, der viste noget andet. Han blev da døbt i 1863.

Paa den Tid dannede Tranberg sin Frimenighed herovre, og Mennesker i Skarevis strømmede til hans Møder, og mange gik med i hans Menighed, og en Tid saa det ud til, som om Baptisternes Virksomhed skulde helt standses.

En af J. A.s Arbejdskammerater bliver urolig angaaende Daabsspørgsmaalet. Han gaar til Tranberg, da han var Medlem af hans Menighed, og raadfører sig med ham. Tranberg siger, at den Sag var meget vanskelig, og giver ham ef Papir med nogle Skriftsteder. Dette Papir giver han J. A., der forklarer ham Skriftstederne. Han gaar igen til Tranberg og siger, at de duede ikke som Forsvar for Barnedaaben. Han opfordrer Tranberg stærkt til et personligt Møde med J. A., hvad han dog ikke vil. Imidlertid kom der dog et Møde istand paa Lundegaard i Olsker; dog vilde Tranberg ikke selv føre Ordet, uagtet han var tilstede, men lod Chr. Møller tale. Kort efter gik 7 eller 8 ud fra Frimenigheden og til Baptistmenigheden. Dette var i Frimenighedens Blomstringstid i Aaret 1865.

Den gik dog meget hurtig tilbage igen, og da gik flere over til Baptistmenigheden. Om disse, som gik fra ham og til Baptistmenigheden, sagde Tranberg, at for dem var alle Helvedes Sluser opladte, og alle Naadens Kilder udtørrede.

J. A. blev valgt til Menighedens Prædikant i 1864. Han var tillige Kolportør og gik i mange Aar omkring paa Øen og solgte Bibler og andre religiøse Skrifter.

Ved en Lejlighed kom han ind til Pastor Sulgers, der dengang boede i "Bethania" ved Aakirkeby. Han talte længe med Fru Sulger, og da han skulde sige Farvel og stod med Haanden

¹ I kirkebøgerne har jeg kun fundet at han var fadder til 2 søskendebørn.: Søsteren Ane Kirstine Mogensens datter Lauretsine 16/9 1858 i Klemensker og søsteren Karen Margrethe Mogensens barn Christine døbt i Rutsker kirke 14/1 1859

paa Dørhaandtaget siger han: "Ja! hvem der har et saadant Lys i Guds Ord, som De har, og ikke følger Sandhedens Vej, vil Guds Aand engang forlade og Satans Aand drage ind." Disse Ord greb dybt ind i Fru Sulgers Sind, hun kunde ikke sove og var en stor Del af Natten i Bøn til Gud. Det varede dog en temmelig lang Tid, inden Fru S. gik helt ad Sandhedens Vej.

Hans Forkyndelse var sund evangelisk og forøvrigt temmeligt paavirket af Chr. Møllers Skrifter. J. A. sagde engang i sin Prædiken, at han havde intet lyst Billede fra sin Barndom, og dette havde nok sat et varigt Mærke paa ham.

J. A. døde den 3. Juli 1917 efter et trofast Arbejde i Menighedens Tjeneste.

Baptistmenigheden

Uddrag fra: Karl M. Kofoed, Bornholms Kirkehistorie, bd. II, Rønne 1933, side 222 - 231:

Paa Bornholm blev Urmager Søren Nielsen i Rønne den, der først slog til Lyd for Baptistlærdomme. Ved Aar 1845 var han som Svend i København bleven vakt ved at læse en Traktat fra Baptisterne; og da han ikke kendte andre aandslevende Samfund i Landet, kom han derved til at slutte sig til de københavnske Baptister.

.....

Derefter arbejdedes ihærdigt paa Baptistsamfundets Fremgang. I Rønne havde Søren Nielsen svært ved at samle Tilhørere; men saa snart han prædikede en Fjerdingvej udenfor Byen, f. Eks. ved Knorrenborg, kunde Folk drage ud i Hundredevis for at høre ham. Den første Daab ved Rønne fandt Sted den 6. Juli 1851; og det første Mødested i Byen var et Hus paa Østergade, hvor Menighedens Kasserer H. Jakobsen nu bor. Søren Nielsen var meget missionsivrig og holdt Møder rundt om paa Øen, saasom paa Kirkebogaard, Bjerregaard og Skarpesgade i Klemensker, Yppernegaard og Hullegaard i Nyker.

.....

Derefter blev en Træskomager fra Rø ved Navn Lars Hansen Holm valgt til at lede Baptistforsamlingerne og varetage Menighedens Anliggender. Denne bestod nu af 35 Medlemmer. Lars Holm havde kun ringe Uddannelse. Han har selv fortalt, at første Gang, han skulde prædike, lærte han Talen udenad efter en gammel Prædikenbog, som han havde liggende foran sig paa Huggeblokken, mens han arbejdede paa sine Træsko; men det fik Tilhørerne ikke at mærke. -- Ofte maatte han gaa de 3 Mil, der var til Rønne, naar han skulde prædike der om Søndagen; og da den Tjeneste var ulønnet, blev det ham en stor Opofrelse at være Forstander. --

Baptisterne i København var nu delt i to lidt forskelligt farvede Menigheder, een efter Mønsters Principper og en anden -- maaske lidt strengere. Søren Nielsen og Lars Holm tilhørte den første; men en Københavner ved Navn P. Ryding, som ogsaa kom til Bornholm, var udgaaet fra den anden. Efter at denne Mand havde gjort nogle Besøg paa Kristiansø og der ved Hjælp af en lille Piges Vidnesbyrd havde vundet nogle Øboere for Baptistsamfundet, lod han sig i København kaare som den bornholmske Baptistmenigheds Forstander. Det foregik den 3. Juli 1854; og dermed slap Træskomand Lars Holm for en Del af sin Møje. Aaret efter, da Kristiansø Fæstningen blev nedlagt, flyttede 8 Baptister derfra over til Bornholm og forøgede saaledes den bornholmske Baptistmenighed.

Der skete nu et Under, som vidnede om, at Gud ogsaa kendtes ved Baptisttro. Da en fisker fra Snogebæk ved Navn Andreas Peter Trommer den 28. Marts 1856 sammen med 5 andre skulde føre Redningsbaaden gennem Brændingen ud til et strandet Skib, gik han først til Side og bad Gud om Hjælp, medens de andre bandede og spotede; og da Redningsbaaden saa

kæntrede, blev han reddet paa vidunderlig Maade, medens de 5 andre omkom.

P. Ryding var noget myndig i sin Optræden. Han straffede de Medlemmer, der begik Sabbatsbrud, udeblev fra Møderne eller drak for megen Spiritus; og stundom blev en eller anden udelukket af Baptistmenigheden. Alligevel voksede den; og det var kendeligt, at Ryding arbejdede til Velsignelse. Nøjsom og økonomisk forvaltede han de ham betroede Pengemidler; og i Aaret 1861 købte han paa Menigbedens Vegne et 4 Fags Hus i Antoniestræde til at holde Baptistmøder i. Derinde blev ogsaa muret et Daabsbassin, hvor flere ny Medlemmer blev døbt.

Ryding havde endnu sin Hustru boende i København; og om Vinteren, naar han var derovre, blev Møderne ledet af Skomager D. Ipsen og Murer J. Dahl. Husmand Jesper Andersen i Olsker blev ogsaa snart en virksom Medhjælper; og senere kom Terrakottaarbejder P. A. Holm i Rønne tillige med i Bevægelsen.

For at modvirke den baptistiske Fremgang lod Frimenighedslederen Pastor Trandberg i Aaret 1865 afholde et Møde sammen med Baptisterne paa Lundegaard i Olsker. Trandberg talte dog ikke selv ved den Lejlighed. Chr. Møller førte Ordet for ham. Men Jesper Andersen forsvarede Baptismen saa godt, at 7-8 af Trandbergs Menighed kort efter gik over til Baptisterne.

I Aaret 1880 talte Baptistmenigheden 139 Medlemmer paa Bornholm; og samme Aar fik den bygget et smukt Kapel i Skolestræde, Rønne. Der var Daabsbassin i nærheden af Talerstolen og nedenfor Plads til 250 Mennesker.

P. A. Holm arbejdede meget for Afholdssagen; og 1883 blev "Rønne Afholdsforening" dannet med ham som Formand. I den samme Tid udgav han et Skrift: "Betragtninger over Daaben", som i Aaret 1884 blev imødegaaet af Chr. Møller ved Skriftet: "Den kristelige Daab".

Baptisterne havde nu vakt saa stor Interesse, at der kort efter blev holdt et offentligt Diskussionsmøde om deres Sag-- paa Latinskolen i Rønne. "Salen var fyldt til Trængsel", og P. A. Holm forstod at fremstille Baptismen i Bibelens Lys, saa mange af Statskirkefolkene siden fik Respekt for Baptisterne; og den Foragt, man før havde vist dem, begyndte at tabe sig. Det gik nu stadig fremad for Gendøberne. De fik dannet et Sangkor og senere et Orkester; og P. A. Holm var blandt dem, der holdt paa, at deres Prædikanter burde have nogen Uddannelse.

Efter Pastor Hasles Opfordring blev i den Tid dannet en Bibelforening, hvori baade Baptister, Møllerianere (Luthersk Missionsforening) og Indre Missions Venner fik Sæde.

Da P. Ryding var død 1885, blev P. A. Holm med D. Ipsen som Medhjælper valgt til Baptistmenighedens Forstander paa Bornholm; og da Kapellet i Rønne Skolestræde snart blev for lille til de mange dertil søgende, byggede man 1888 et nyt, stort Kapel i engelsk gotisk Stil ved samme Bys Lille Torv; og 5 Aar efter solgtes det gamle Kapel til Irvingianerne.

I Nexø havde Baptismen ogsaa haft en Del Fremgang. Der var Arbejdet mest blevet ledet af en Mand ved Navn Christen Thorn. Men ved et offentligt Diskussionsmøde i Nexø satte Sognepræsten, Provst Jensen, igennem, at Baptisterne skulde udhældes af Bibelforeningen, hvad der vel satte dem lidt tilbage. Alligevel fik de bygget et Menighedshus i nævnte By 1889.

I Sandvig blev opført et Baptistkapel 1893, i Hasle et Mødehus 1901 og i Allinge et lignende 1918. Ogsaa i Svaneke blev bygget et Kapel; men da nogle af Lederne faldt fra og gik til "International Forening for Bibelstudium", maatte Kapellet sælges.

Senere har Baptisterne skaffet sig flere Mødehuse og arbejder for deres Sag ogsaa i Aakirkeby, Gudhjem, Vang, Lobbæk, Aarsballe, Østerlars og Østermarie. -- Og om Sommeren holder de Møder hist og her i et Missionstelt.

Efter at D. Ipsen var død (1911), blev P. A. Holm Eneforstander til sin Død 1920. Derefter fik Frederiksberg Menighedens Forstander Johannes Jensen (Rødvig) hans Plads. Men allerede 1927 forlod denne Mand Bornholm for at blive Ungdomssekretær for de samlede danske Baptistmenigheder; og samme Aar blev Menighedsforstander R. Madsen i Frederikshavn

valgt til Klippeøens Baptistforstander.

Den bornholmske Baptistmenighed har nu (31/12 1932) 689 Medlemmer, som hver Maaned faar tilsendt en Redegørelse for Arbejdet herovre i det stedlige Maanedsskrift "Budbringeren".

Jesper Andersens personlige data

Født: 3. september 1839 i Klemensker med navnet Jesper Andreasen

Død: 3. juli 1917 i Olsker

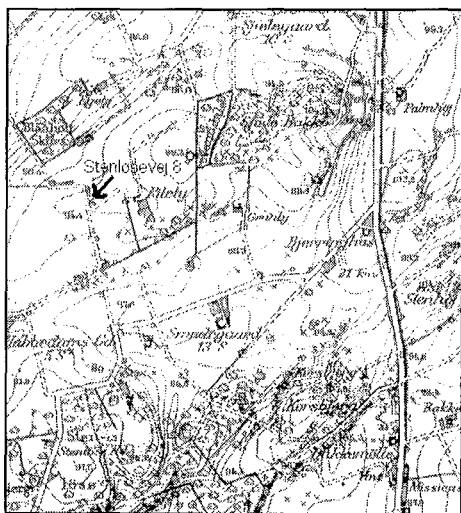
Far: Andreas Mogensen

Mor: Ingeborg Kirstine Pedersdatter

Husmand og jordbruger, samt baptistprædikant.

Hans korrekte navn er Andreasen, men allerede fra 1858 sker det ofte han benævnes Andersen. Fra 1863 bruger han ikke mere navnet Andreasen

1850	Bor han hos forældre i Klemensker
25/11 1855	Flytter den 16-årige tjenestedreng fra Klemensker til Rutsker
2/5 1857	Flytter han fra Rutsker til Nyker
1/11 1857	Flytter tjenestekarlen Jesper Andreasen fra Nyker tilbage til Rutsker. Han er ikke registreret som fraflyttet i Rutsker kirkebogs afgangslister, men
16/9 1858	ed søster Ane Christines dåb i Klemensker kirke boede han, i flg. kirkebogens fadderliste på 8 selvejergårds grund, sammen sted som sine forældre.
14/1 1859	Og ved sin anden søsters barnedåb i Rutsker kirke boede han også - i flg kirkebogen - i Klemensker.
24/4 1861	Tjenestekarl på Nygaard ved Hasle, hvor han gifter sig med Caroline Petrea Jørgensen, der var tjenestepige samme sted.
18/8 1861	I flg. Olsker sogns kirkebogs tilgangsliste flytter han fra Rutsker til Olsker, som husmand, sammen med sin hustru. Jeg tror, at ægteparret flytter direkte fra Nygaard til Olsker. Nygaard ligger op til Rutsker sogn.

Geodætisk Inst. 1951 - 1:20.000

indtil 1917:

I Olsker boede han indtil sin død på 11 slg. parcel, matrikel 15 e (I dag: Stenløsevej nr. 8)

1917 Hans ejendom testamenterede han til menigheden. Hans standur (en bornholmer) skal efter sigende stadig stå i baptisternes mødesal i Rønne.

Stenløsevej 8 fotograferet 18. maj 1996 fra NNV

Alle børnefødsler skulle anmeldes til sognepræsten hvor man boede, og i Olsker kirkebog kan man følge Jesper Andersens anmeldelser. Jesper førstefødte Jens Peter blev anmeldt til præsten den 27. december 1863 og det oplyses at faderen er "Gjendøber". Ved de næste anmeldelser nævnes han tilhørende baptist-menigheden.

Hvis man kikker Olsker kirkebog igennem for årene 1863-65 ser man, at der der er mange forældre, der ikke lader sine børn døbe, dels fordi de tilhører enten Baptistmenigheden eller Frimenigheden (Trandbergs gruppe).

Jesper Andersens blev i 24. april 1861 viet med:

Caroline Petrea Jørgensen

Født: 15. juli 1839 i Hasle

Død: 31. maj 1904 i Olsker

Far: Christian Jørgensen (Pedersen)

Mor: Else Margrethe Hansdatter

- 1/2 1860 Var hun tjenestepige i Hasle hos omløbende snedker Claus Larsen Andersen og Kirstine Margarethe. Claus Larsen Andersens hustru bar forøvrigt Caroline til dåben, og forbindelsen til denne familie kan spores helt tilbage til 1836, hvor Carolines far Christian Jørgensen var logerende hos snedkerfamilien.
- 24/4 1861 Blev hun gift med Jesper Andersen og i kirkebogen skives der, at hun var Tjenestepige på Nygaard ved Hasle.

Fælles for deres børn var at de meget tidligt kom hjemmefra. Margrethe f.ex. var kun 9 år da hun måtte ud at arbejde som tjenestepige. I flg. Ft. 1890 var kun to af børnene hjemmeboende, nemlig Hans Otto og Laura.

Barn 1 **Christine Andrea Elmine Andersen**

Født: 23. august 1861 i Olsker

døbt: Olsker kirke den 15. september 1861

Død: 6. november 1941 i Rø

Ægtef.: Pehr Mårtensson

Viet: 17. oktober 1881 i Olsker kirke

Barn 2: **Jens Peter Andersen**

Født: 3. december 1863 i Olsker

Død:

Ægtef.:Hansine Marie Westh, f. ca. 1861

Viet:

Barn 3: **Margrethe Caroline Jensine Andersen**

Født: 28. november 1865 i Olsker

Død: 14. juni 1950 i København

Ægtef.: Hans Christian Larsen

Viet: 8. februar 1887

Barn 4 **Marie Johanne Andersen**

Født: 22. januar 1868 i Olsker

Død:

Ægtef.: (Adolf ?) Fält

Viet:

Barn 5 **Julie Sophie Andersen**

Født: 1. juli 1870 i Olsker

Død: 10. maj 1960 i Olsker

Ægtef.: Hans Ipsen Vang (enkemand, og far til min morfar Johannes Vang)

Viet: omtr. 1910

Barn 6 **Laurensine Petrea Andersen**

Født: 5. december 1872 i Olsker

Død: omkr. 1950

Ikke fundet i kirkebogen, opl. fra J.A. egen optegnelsesbog

Hun var åndsvag og blev forsørget af familien med (i hvert fald fra 1901) off. tilskud. 1901 hos forældrene. Senere hos søsteren Julie på Vangsbo.

Barn 7 **Kristian Andersen**

Født: 4. august 1874 i Olsker

Død:

Ikke fundet i kirkebogen, opl. fra J.A. egen optegnelsesbog

Barn 8 **Hans Otto Andersen**

Født: 7. august 1879 i Olsker

Død: 24. august 1939 i København

Ægtef.: Petrea Frederikke Kofoed

Viet:

gift 9/3/1903 i København

Beretninger om JESPER ANDERSEN

I 1975 var jeg på Sdr. Jernløse Alderdomshjem for at interviewe Karl Larsen. I samtalen fortæller Karl bl.a. om en oplevelse han har haft nede i forsamlingshuset, hvor Jens Anhøj talte, som var fra baptistsamfundet. Jens Anhøj kunne godt genkende Karl, da han skulle ligne Jens' fader altså Jesper Andersen². Interviewet fortsatte:

JVH: Jeg undrer mig over at Jesper Andersen har været her over.

Karl: Ja jeg har set ham. Den sommer da vi blev fotograferet, jeg står i midten - da var han her

². I samtaler med Niels Anhøj marts/april 1996 korrigeres denne oplysning. Det var ikke Jens men Niels Anhøj, der mødte Karl Larsen. Og det var ikke Karl men Niels, der lignede Jesper Andersen.

også. 3 gange har jeg set ham.³

JVH: Syntes du om Jesper Andersen?

Karl: Ja han var en dejlig mand, han havde store talegaver. Første gang og måske også anden gang han var herover, var han til baptistsamfundet store møder i Tølløse og Nyrup, hvor der er store baptistkirker.

Mor sagde altid, han havde det princip, at da han betalte sommerterminen, så skulle efterårsterminen ligge der ellers var han bagefter. Det skulle han nok sørge for.

Den 31. maj 1975 interviewede jeg Ellen Nielsen i København. Hun sagde om Jesper Andersen:

Ja, jeg kan godt huske ham. Jeg kan blandt andet huske ham for at han sagde: Se-se-se, Se-se-se. Det sagde han til alt. Han var gråhåret dengang. Hvornår har det mon været?. Det har vel været den eneste gang jeg har set ham. (I Sasserup ved Holbæk).

Kirstine blev gift i 1917 og da var han levende, dengang da min far og mor var til bryllup på Bornholm. De blev gift den 11. maj og han døde den 3. juli. Jeg kan godt huske, at min mor sagde, at hun nåede at se sin far inden han døde, så ville hun ikke rejse til begravelsen, da de lige havde været derover.

Fra Niels Anhøjs: Midt i Mylderet, København 1992 s. 25+26
Om Jesper Andersen.

Min mor havde lagt mærke til, at han stod på det korte ben, når han var træt og uoplagt; når han var udhvilet, stod han på det lange!

I 1880'erne begyndte danske baptister at sende unge prædikanter på prædikantskole i USA. Det var J.A. og mange ældre bornholmere meget imod. De kaldte prædikantskolen en "præstefabrik" og undervisningen der "verdslig visdom". Det fik den senere kendte og agtede menighedsforstander og årsmødeformand Morten Jørgensen Toldam at mærke. Han foretog i 1898 en rundtur på øen og skrev herom i sine erindringer:

"Jeg fik gamle Jesper Andersen til min ledsager. Vi kom godt ud af det, dog var han til at begynde med noget tilbageholdende. Jeg havde været på prædikantskole, og en sådan indretning var Andersen ikke stemt for. En prædikant skulle tale ved den visdom og nåde, som Guds Ånd gav ham og ikke efter hvad man lærte på en skole. Når han og John Nilson (en anden modstander af præsteuddannelse) tog mig i skole, blev der ikke meget tilbage af mig. Men det gik alligevel forunderlig godt. Vidnesbyrdet, som jeg frembød, var der intet at sige til. De kom til det resultat, at selv om en prædikantskole var en uting, kunne Herren dog i sin nåde bevare et menneske fra at blive fordærvet!"

Under mit højskoleophold i Tølløse i vinteren 1933-34 blev jeg en dag kaldt op til prædikant-

³ I Jesper Andersens regnskabsbog står der for 14. juli 1912 en udgift på 6,77 kr betegnet "Paa Reise i forbindelse med Komferensen". Umiddelbart derefter en 10 krs "gave til Magrethe". I flg. Niels Anhøj, kan dette godt være et årsmøde afholdt i Vandløse ved Nyrup. I juni 1902 har han måske også været på en rejse til Sjælland. Der er ellers ikke mange tegn på udenøs rejseaktivitet i regnskabsbogen, hvilket jo skyldes, at menigheden betalte hans udgifter.

med ved konferencer 1898 23-26 juni i Rønne
1899 8+9 juni 1899 i Eskebjerg menighed

skolens daværende forstander P. Olsen. Han ville tale med mig om min fremtid. I samtalens løb sagde han: "Jeg håber, at De vil komme til at gå i Deres farfars fodspor - i nu- tidsstøvler«. Der var ikke noget, jeg hellere ville.

Jeg er i besiddelse af en kombineret regnskabs- og dagbog, som Jesper Andersen førte fra 1872, til han døde i 1917, et tidsdokument af stor historisk værdi. «Bogen» rummer - blandt meget andet interessant oplysninger om den nøjsomme families udgifter til købmandsvarer, ca. 20 kr. pr. måned gennem alle årene. Desuden fuldstændig oversigt over JA's prædikenture rundt på øen med angivelse af sted, salmer og prædikentekster.

Jesper Andersens optegnelsesbog

Regnskabsbogen kom i baptistmenighedens ejendom efter Jesper Andersens død. For en del år siden blev den overdraget Niels Anhøj, hvor den er i dag. Jeg lånte bogen i 1996.

Via P.A. HOLMS Datter. gift v. Iversen

Post	Betalt	Modtaget
1. Kolding Land Skovs	3	
Brød	1 28	
Arbejde i Skoven	6 0	
En Gryn	1 0	
Kaffe	12	
Smøreling	3 1	
Brød	16	
En	10	
Paa rejser	5 0	
Her	46 45	
Sukker	64	
Sukker	5	
Her	3 0	
Smøreling	1	
Her	3 7	
Her	20	
Her	1 4	
Her	2	
Her	32	
Her	2 5	
Her	32	
Her	2 2	
Her	16	
Her	5	
Her	1 10	
Her	30	
Her	1 80	
Her	40	
Her	32	
Her	12	
Her	40	
Her	1 2	
Her	1 68	
Her	23	
Her	5 75	
Her	1	
Her	22	
Her	22	
Her	50	
Her	16 5	

Protokollen er smal og høj (10 x 34 cm) og har oprindeligt kun bestået af 48 ark papir. Den er med tiden forøget med 4x12 ark og syet sammen med et nyt bind. Hvert ark har 4 sider, dvs hele protokollen består i alt af 384 sider, hvoraf kun tolv sider ikke er brugt. Protokollen er godt slidt, men alt er endnu bevaret og kan læses. I hovedtræk er protokollen opdelt i tre afsnit:

1. Udgifter
2. Indtægter
3. Forsamlinger

Billede: Udgifterregnskabet for maj/juni 1904. Karoline døde den 31. maj 1904 og regnskabet fortæller om udgifter til ligkiste, gravning, ligvogn og dødsavtissement.

1. Udgifter

Jesper Andersen begynder sit regnskab ret ambitiøst: Han har det første år haft til hensigt, at opdele sit forbrug i større grupper, derfor er siderne 2-13 inddelt kolonnevis med forskellige poster: Til evangelisten, til koen, brød, kartofler, kød og flæsk, sild og fisk, olie, kludevarer, sæbe og sode, tobak, gryn og mel, lerkar, kaffe og sukker, malt, smør, vin, Avling og kørsel, brænde, skatter og renter, salt, paa rejser, til boskab, græsfrø. Denne regnskabsmetode har han kun fulgt i året 1872 og det har tilsyneladende været for svært for ham at følge i praksis. Fra 1873 (side 15) remser han udgifterne op udelt efter hinanden. Denne regnskabsmetode fortsætter han lige til februar 1917.

Personlige udgifter: En blækspand, lampeolie, tændstikker 19 øre, fra april 1887 dukker for første gang udgifter til papir og porto og man kan se at der er blevet korresponderet meget det

næste års tid.

Indretning/husgeråd: lerkar, en murgryde til 2 kr i 1877, boforbedring og bovedligeholdelse er poster der ofte dukker op, tækkemand.

Personlig pleje: hver måned soda og sæbe, 1 kr til lægen den 27/6 1886

Beklædning: Klædevarer nævnes ofte og er en betydelig post i regnskabet i hele perioden, træsko

Mad: Fedt, hvedebrød, mel og grynsalt, fisk, pølse, sild, flæsk og kød indtil 1882, allehånde er ofte i regnskabet, klipfisk 1881, sennep, mælk kun i april-maj 1882, åbenbart fordi køerne var syge og skulle kureres med "Medesiner" (5,80 kr). Fra 1899 kommer der udgifter til margarine!

Nydelsesmidler: Kaffe og sukker, Vin (brændevin) og tobak købes ca en gang om måneden. Brændevin indkøbes færre og færre gang fra 1885 og sidste køb sker i november 1889. Baptist-samfundet var aktive i oprettelse af Afholdsforeningen i Rønne i 1883 og Jesper Andersen købte efterhånden ikke brændevin mere. Fra begyndelse af 1890'erne giver han tilskud til afholdsforeningen.

Transport: Udgifterne "Paa Reise" 50 øre til 1,50 kr er udgifter der i hele perioden ses i regnskabet.

Driftsindkøb: Kløverfrø, græs, korn til at saa, en rive, en spand,, trillebør, efterårsavling og forårsavling, stenolie, en gris 24 kr. Rug til brød 65,82 kr (1878), et får 1879, betalt på møllen, dagslønsarbejde 1,22, kørsel af kul og rør, kost og kar, fra januar 1881 udgifter for første gang til petroleum, kalveslagtning, slagtning af grisen, brædder 19,80 kr dec 1885, kørsel med grisen (1894)[den skulle til orne], købt gæs juli 1894, Kled til koen og skro til grisen er almindelige udgifter i perioden.

Forsikring: fra 1889 kreaturforsikring 4,15 kr, fra 31/12 1890 hjælpepekassen 35 øre.

Offentlige/private krav: 1878 skat til L. Holm 9,55 kr, skat til J. Grønbæk 1.61 (Det er hans svoger!), præsteskat 9,19 kr (1879), renter 30-45 kr pr. termin, Amtstueskat 4,20 i 1880, kommuneskat 2,24 i nov. 1880, smørskat 8,77 kr 17/2 1882. Skolelærerens skat 26 øre 19/3 1895,

Andre: Fra 1893 dukker årlige udgifter op til Syforeningens auktion i Sandvig 7-11 kr. I 1897 er der endda udgift til kaffe til Syforeningen 1,23 kr, Offerdagen 2 kr 1898, Til Løvestads Kapellet 1, 70 kr i 1892, til kapellet 11 kr 5/5 1898.

Den 30. september 1905 betaler han fotografen 6,50 kr. Det må være det eneste eksisterende billede, som han selv fik taget og som er det familien fik.

Der sker et tydeligt skift i Jesper Andersens liv fra januar 1906 - 1½ år efter hans hustru død. Han betaler kostpenge (9 kr om måneden) og er ikke længere på egen husholdning. Hans udgifter indskrænker sig til rejseudgifter, tobak, klæder og de forskellige skatter, hjælpepekassen

og assurance. Han skiller sig af med kreaturholdet. Har bliver tillige mere rundhåndet med gaver. f.ex: 22/7 1904 Brudegave til Julia 80 øre. 12/10 1907 gave til Marie 5 kr. 27/6 1908 gave til P.A.Holm 2 kr.. 8/7 1909 brudegave til Anne Beck 5 kr. 30/3 1910 kaffe ved Julia's bryllup 10 kr. 14/7 1912 gave til Margrethe 10 kr. Derudover er der en del gaver til Stine (?) 6 stk fra 1908-1913.

Der er desuden udgifter som rejsepenge til Julie 25 kr den 11/5 1909. 10/5 1912 til en ligkiste mm 8 kr [Er det mon Julie og Hans Vangs datter Judiths begravelse?]

Et år før han døde købte han en vogn - mon ikke det er denne (pony-)vogn, som flere kan erindre sig, at han i de sidste år kørte i -- i stedet for at gå?

Jeg er ikke stødt på mange tegn, der kunne tyde på, at Jesper Andersen har været på en længere rejse. Måske bortset fra en udgiftspost på 14,25 kr den 20/6 1902. Rejsen er i så fald sket mellem den 8. juni, hvor han har forsamling i Hasle, og den 20. juni, hvor han er i Olsker.

En anden mulig rejse kan have fundet sted imellem den 23. juni og 14. juli 1912, hvor han har en beskeden udgift den 14. juli på 6,77 kr betegnet "Paa Reise i forbindelse med Komferensen".

Umiddelbart derefter en 10 krs "gave til Magrethe". Jeg tror at han kun har foretaget højst 2 rejser "uden-ø's", hvoraf den sidste til Margrethe i Sasserup ved Holbæk.

Hans rejser udenøs er "i embeds medfør" og er sikkert betalt af menigheden og er derfor ikke synlig i regnskabsbogens udgifter.

Eksempel

udgifter i 1883 samlet i forskellige poster:

Renter	96,00		
Klædevarer	93,85	Tangværk (?)	3,58
Avling og avlingskørsel, tærskning ..	64,52	Hvedebrød	3,03
Lægter, brædder, søm,		Klid til køerne	2,92
kalk, smedearbejde	31,22	En spade	2,75
kaffe og sukker	30,43	Petroleum, stenolie og olie	2,57
Rug	22,00	Klid til grisen, til kalven	2,02
Betalt gæld	20,00	Kød	1,96
Småting	19,97	Ærter	1,50
Fisk og sild	17,80	En taske	1,50
Kul	13,05	Præsteskat	1,48
Mel og gryn	11,69	Øl	1,30
Skat	9,55	Knive og gaffler	1,00
Smørskat	8,77	Blæk	1,00
Tobak	8,22	Urreparation	1,00
Kløver	7,49	Drikke	1,00
Lerkar, 1 pot, mælkefade	6,93	(Brænde-)Vin	0,99
Salt	5,99	Malt	0,86
Soda og sæbe	4,71	Ved koens kævling	0,65
Hø	4,00	Kalvens slagtning	0,40
Kommuneskat	3,73	Tin (?)	0,14

Udgifter i 1883 i alt 511,57

Året er specielt fordi der ikke findes udgiftsposten "På rejse", som ellers er med alle andre år. I listerne over forsamlinger er der ingen indføjelser for året 1883, derfor er det nærliggende at forestille sig, at Jesper Andersen ikke holdt forsamlinger dette år. Hvorfor ikke? Var han uenig med menighedens engagement i afholdsbevægelsens stiftelse?

Udgifterne er over 100 kr mere end de registrerede indtægter for året, der kun er på 388,97 kr. Der er flere indtægter som ikke er medregnet,. Jesper Andersen må have glemt nogle indtægter i sit regnskab ikke bare i 1883 med for de fleste år, fordi udgifterne næsten altid er større end indtægterne, hvilket jo ikke kan passe. Jesper Andersen fik med tiden større og større løn af menigheden, som han tilsyneladende husker i regnskabet, men måske har han haft ekstra indtægter fra sit menighedsarbejde. Gaver? Eller også har han, hans kone eller børn haft indtægter af husmandsstedet, som ikke blev registreret i bogen, som f. ex. Lignende indtægter fra det der på side 6 kaldes "Stines Brø Henning"? Hvem er Stine og Henning? Er Stine et søskendebarn?

2. Indtægter

Den oprindelige regnskabsbog havde inddelt siderne til indtægterne i 1872 (siderne 232-240): "Tiene i året, gaat som kolpetør, grøftede, segnte sten (samlede sten), hos O.V.Engel, Skapeska, blandet arbeide."

Fra 1873 sker der det samme som med indtægterne: De bliver ikke systematiseret, men for årene 1873-1885 i diverse småregnskaber spredt over forskellige sider og fra 1886 løbende efter hinanden (side 356-368). Indtægterne er ført indtil 1916.

Interessante poster:

Brødbagning.

På de første sider kan man se forskellige småregnskaber om brød. Og det ser ud til, at han i de første år har bagt store mængder rugbrød. Så sent som i 1885 kan han noterer at han mangler betaling for 877 pund brød. Denne indtægt forsvinder senere.

For 1872 er der opremset i alt 14 afregninger for brødbagning til i alt 69 rd. 4 mk.
Den 8. december 1873 "haver Jeg solgt brød for en værdi af 57 rigsdaler"

I 1881 er der et lille regnskab over, hvor meget der blev bagt:

7/11 - 8 lispund.

7/12 - 17 lispund og 3 pund (139½ kg),

25/1 1882 - 2 lispund og 7 pund,

11/2 - 17 lispund og 4 pund,

1/4 - 9 lispund

28/4 - 8 lispund og 14 pund.

Som **kolportør**: 1873 - 11 rd.

Værksarbejde:

1873 - 182 dage's arbejde for 61 rigsdaler,

1873, 1874, 1877 med omkring 100 dage om året, og
 1878 Verkarbeide (opremsning af dage) i alt 84½ dag
 1887 med 64½ dag og med 46½ dag
 1888 optræder denne post ikke længere.

Jeg er ikke 100 % sikker på at dette er teglværksarbejde, men da jeg 2 steder læse "Teglværksarbejde", må jeg gå ud fra, at det ikke er stenbrudværket han mener.

Løsarbejde:

Arbejde hos forskellige: Hos Solbær i 1884 3½ dag, Hos A. Møller 16 dage i 1884 og 1½ dage året efter. 1889 os Karl Pedersen og A. Møller - tilsammen 20 dage, ligeså i 1890 primært hos P. Kaas. Daglønnen var 1 - 1,25 kr.

Et lille regnskab -uvist fra hvilket år - ser således ud:

"Arbejde hos Solbær.

Agost slaaede Rug 3/4 dag, ditto 1/2 dag, min kone 1/2 dag, Kørte Rug en dag, September: Kørte Havre og Halm 1/2 dag.

Solbær skylder mig den 24. december 9 kr."

Hvad arbejdet også kunne bestå af, kan man se for 1886 hvor han skriver detaljeret om arbejdet hos A. Møller:

"I juni 3 dage kørte gødning. I august en dag Rygede og en dag høstede. I september en dag terske. En dag tog op kartofler, en dag terskede, en dag optog roer og kørte gødning. En dag tog kartofler op og en ag torsk rug."

1876 Fortjent på Grøftning 92 kr

1890. Arbejdede i Mosen på Siælegaard juni måned

Frugtsalg:

i 1883 blev der solgt æble, pærer

i 1884 solgtes æbler og kirsebær

Æg: Flere år . I 1886 var ægsalget på i alt 175 stk 3-4 øre stk.

Et eksempel

Indtægter i 1893 (med Jesper Andersens egen stavemåde)

Januar solt brød	0,96	Mesions Løn	70,00
April solt Kartoffler	19,25	Solt Stekelsbær	0,42
Misions løn	100,00	Daglønsarbeide	3,50
Solt kartofler	1,50	Solt Plommer	0,70
Solt Brende	1,50	Kost penge	35,00
En Boxe Røm	0,30	Solt Pærer	6,50
Andre Klædevarer fra		Solt Kartoffler	12,00
Agsionen i Sandvig for	8,86	Dagslønsarbeide	2,35
Solt af en Kalv for	23,78	Solt af en Kalv	9,08
Dagsløns Arbeide	4,80	Solt af en Gris	70,20
Solt Brende	26,00	Plantning	25,00

i alt 418,20 kr

De tilsvarende udgifter for året 1893 løber op til 564,52 kr

3. Forsamlingerne

Uden pauser indføjedes forsamlinger, måned for måned, og år for år. På side 236 + 241 til 348 opremses minutiøst forsamlingsstedet og fra 1884 tillige med skriftstederne i bibelen. Listen startede fra januar 1872 og sluttede 1. januar 1917. Der er kun en periode, hvor møderne ikke er indførte eller måske slet ikke blev afholdt? Sidste møde i første periode afholdtes i Melsted den 9. juli 1882. Næste møde på listen er 1. januar 1884 i Rønne. Kikker man i udgiftregnskabet, finder man ingen rejseudgifter, derfor er nærliggende at Jesper Andersen slet ikke har prædikeret i denne periode.

Det er herefter interessant at bemærke, at han indtil 1882 havde 50-60 forsamlinger om året, og fra 1884 over 100 forsamlinger årligt. Arbejdet blev intensiveret og samtidigt kan man se i indtægterne, at han modtager missionsløn fra samfundet, de første år 50 kr. senere op til 300 kr årligt. Det maksimale antal er 149 forsamlinger i 1901.

Hvad skete i 1883? Var han på kant med samfundet? Det ser jo ud til, at han boykottede sin missionsvirksomhed af en eller anden grund. Kan det have forbindelse med stiftelsen af afholdsforeningen i 1883? Eller har han haft personlige problemer?

Jesper Andersen har været utroligt stabil. Kun Laurensines fødsel i december 1872 får tilsyneladende Jesper Andersen til at indstille et arbejde i et par måneder. De andre børnefødsler har ikke lagt hindringer for Jesper Andersens rejser, for eksempel er han tre dage efter Hans Ottos fødsel i Aaker!

De fleste forsamlinger bliver nævnt med bynavn, men særligt i den første tid, nævnes møder hos private. Særligt Andrea Koefoed (Rønne?) er nævnt mange gange i 1870'erne og 1880'erne. Sidste gang var 31. juli 1892.

Det ser ud til at Jesper Andersen har afholdt forsamlinger hos sine tre ældre søstre. Fra 14. januar 1875 indtil 28. februar 1877 afholdtes 10 møder hos Christian Spellings i Klemensker. Det må være hos storesøsteren Anne Christine, der var gift med Peder Christian Jørgensen Spæling, f. 1831. 15 møder er blevet holdt hos søsteren Petrea Andrea fra 4. marts 1877 indtil 27/6 1886. I fortegnelsen er disse møder afholdte hos J. Grønbæks i Rutsker, og det må helt sikkert været hos Jens Grønbech, der var husmand og skrædder i Rutsker. Den tredje søster Karen Margrethe blev gift med Frederik Peter Jespersen, som var husmand og skomager i Rutsker. 2 gange i 1875 nævnes møder hos Fr. Jespers i Rutsker. Mon ikke det er hos søsteren? Når det i biografien fra "Mindeskrift over Bornholms Baptistmenighed" nævnes, at hans søster blev omvendt før ham og at han fra hende havde stiftet bekendskab med baptistmenigheden, gætter jeg på at det er søsteren Petrea Andrea, der i 1860 flyttede til Rutsker. Desuden bemærker jeg af der har været forsamlinger i 1878 hos min oldefar Christian Vangs i Knudsker, og i 1879 hos C. Vangs enke i Knudsker for derefter at fortsætte hos min oldefar Hans Vang i Knudsker i 1884 og senere efter 1900 hos ham, da han boede på Lille Vedbygård i Olsker.

Diverse.

Desuden er der rundt omkring forskellige delregnskaber og lister, som kan være meget oplysende og interessante:

Lokaleleje

Der er en del regnskaber for lokalelejemål, f. eks. er prisen i Vang på 1 kr pr. kvartal i 1897 og 1898. Jeg tror at Jesper Andersen har fået refunderet disse udgifter af baptistsamfundet.

Kostpenge:

Der optræder forskellige indtægter benævnt kostpenge, hvilket vistnok stammer fra børnene. F.eks. på side 4 er der for året 1880 skrevet:

“Jeg skylder min søn (Det må være Jens Peter - 16 år) om Nyaar 25 kr. Siden har han bekommet: Old for Bogsetøj for 2,20, en Bibel - 2,20, Strømpearbeide - 2,65" osv

“Min datter Marie flote Hjem den 18. september og skal betale 3 kr i ugen i kost og Logi. “

Der er også mellemregninger mellem Jesper Andersen og svigersønnerne. Marie bliver gift med Fält og i regnskabet kan man finde flere delregnskaber:

Navnet Adolf Felt optræder flere gange - første gang i 1884 hvor han skylder Jesper Andersen 4 lispund kød á 30 øre pundet. I 1885 og 86 får han både kød, langhalm, brædder og brød. og i den 17/12 1887 fik Felt 41½ pund flæsk á 34 øre i alt 14 kr 11 øre og 54 pund kød á 24 øre, tilsammen 27 kr 7 øre.

Den 2de mars fik Felt 23 pund Flæsk á 34 øre er 7 kr 83 øre, tilsammen 34 kr. 89 øre. Herpå er betalt 20 kr . (Og nedenunder) Alt betalt.

Der er et lille regnskab, der ser således ud:

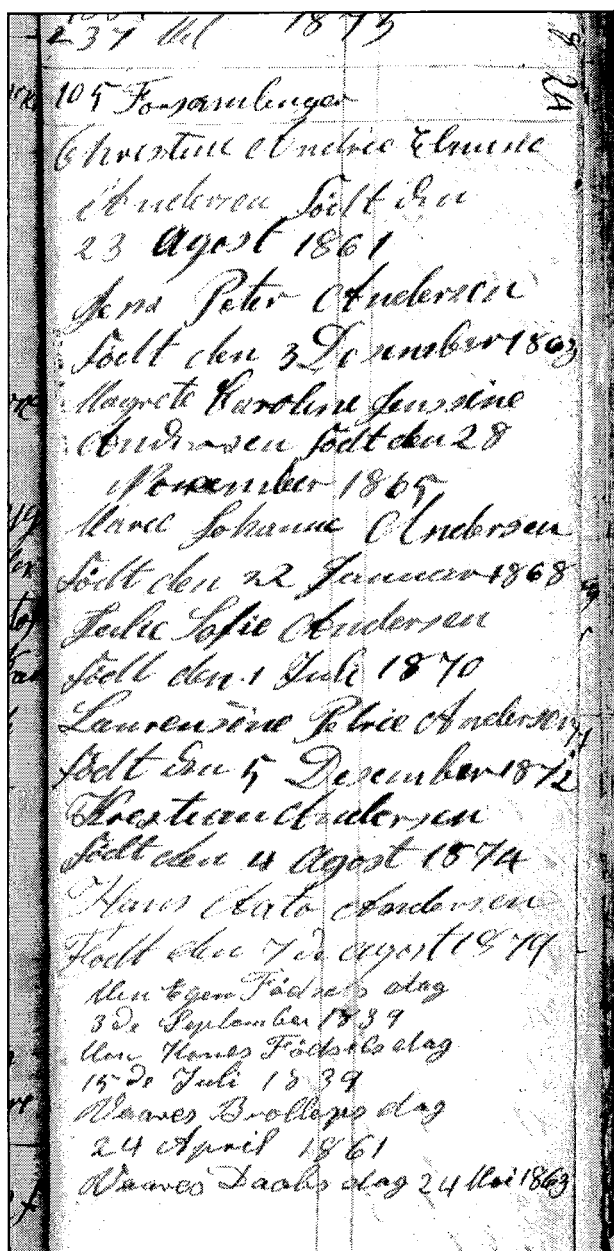
19 mai tilgode af Jens 65 kr
af G. Lind 65 kr
af Felt 250 kr

På en af de sidste sider står: “Christian fløtet Hjem den 4. April 1891”. I indtægter 1891 læses at Christian har betalt 78 kr i kostpenge. Man kan efterfølgende undre sig over at i 1893 findes der et regnskab mellem faderen og Christian, hvor man kan se at der betales en udgift på 20 kr til Fuldmægtig Koffed og 20 kr til Skrædder Funch.

I 1893 er Hans Otto flyttet hjem, og der findes en hel side med mellemregninger mellem faderen og Hans: Hver gang Hans har haft behov til at købe noget, har han måttet bede om penge af faderen, som nedskrev hvad pengene blev brugt til: Skjorte, tøvler, bukser vanter træsko, dynetøj, hue, strømper og krave.

Gæld

På sidste side er der en opremsning af gæld pr. 1. januar: startende med 1872 på 616 rigsdaler, 1873 - 592 rd., 1874 - 575 rd.. I 1883 er gælden 2456 kr, derefter faldende til 1896 til 1412 kr.

Personlige mærkedage:

Christine Andrea Elmine
Andersen, født den
23 august 1861

Jens Peter Andersen
født den 3. december 1863

Magrete Caroline Jensine
Andersen, født den 28
november 1865,

Marie Johanne Andersen
født den 22. januar 1868
Julie Sofie Andersen
født den 1. juli 1870

Laurenzine Petrea Andersen,
født den 5. december 1872

Kristian Andersen
født 4 august 1874
Hans Otto Andersen
født den 7. august 1879

Min egen fødselsdag
3. september 1839
Min kones fødselsdag
15. juli 1839

Vores bryllupsdag
24 april 1861
Vores dødsdag 24 mai 1863

Mærkedageliste:

“Tirsdagen den 12 og onsdagen den 13. november 1872 sterk Storm fra Ost til Nord saa de fleste Havne og mange Husse blive ødelagte.”

“Naten i Mellem den 9. og 10. September 1873 sterk Torden saa at een Gaard i Rø og et Hus i Klemens Sogn ganske afbrendte.”

“Orkan den 4de Desember 1883 Havnene beskadige flere Fiskere Droguede.”

“4de Marts 1890 Dampskibet Jarl forlist, Mandskab, Paserene druknede.”

Afslutning

Denne regnskabsbog er et utroligt dokument om Jesper Andersen. Efter adskillige dages læsning begynder man at ane hans personlighed på både godt og ondt. Jesper Anhøjs beretning om sin farfar passer godt sammen med det billede man får af personen bag regnskabsbogen.

Der har været et sammenhold mellem søskende og Jesper Andersen har sikkert været den der holdt familien sammen, og mon ikke det var hans skyld, at de fleste i familien blev voksendøbt og optaget i baptismenigheden?

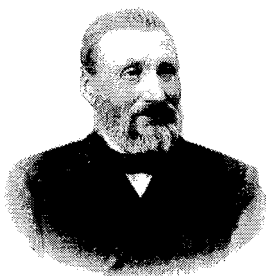
Han har været utrolig nidkær i sin missionsvirksomhed, men hvad med hans forhold til sin hustru? Er det ikke mærkeligt, at han minutiøst nedskrev hver enkelt dagligdags indkøb, da det vel var hans kone der tog sig af husholdningen? Niels Anhøj kan berette en overleveret historie om, hvordan Jesper Andersen blev gal, da Caroline engang kom hjem med et nyt stykke tøj, som hun ikke havde fået lov til at købe. Han tvang hende til at levere det nyindkøbte tilbage.

Han har været meget pengebevidst, hvilket man bl.a. kan se ud af de små regnskaber han førte mellem ham og hans børn og svigerbørn. Et forhold som man næppe kan bebrejde ham, når man husker på, at hans opvækst har været så fattigt, som noget kunne være. Hans familie havde været under fattigvæsenet og i sin bandom havde han fået tildelt nøje afmålte kost-rationer.

Smør

En anden gang kom min hustru med sko, der for J.A. var ren luksus, som min chefe kunne tillade sig som en god krølle.

Laurits Martin Andersen *Jesper Andersens bror*

Født: 30. april 1843 i Klemensker
Døbt: 3. juni 1843 i Klemensker
Død:
Far: Andreas Mogensen
Mor: Ingeborg Kirstine Pedersdatter

1/11 1858 Flytter den 15½ årige tjenestedreng Laurits fra Nyker til Klemensker.
6/5 1860 Flytter han fra Klemensker til Rutsker (Klem. kirkebogs til- og afgangsliste)

Olsker kirkebog:

Fra 1883 anmelder husmand Laurits Martin Andersen sine børns fødsler til sognepræsten og oplyser at børnene ikke er døbt, da de tilhører baptistmenigheden.

Hustru: **Ane Margrethe Hansen**

Viet:

Født: 1852/3

Død:

Far:

Mor:

Barn 1 **Andrea Lauretsine Andersen**

Født: 1883 i Olsker

Død:

Barn 2 **Jens Peter Andersen**

Født: 14. april 1885 i Olsker

Død:

Barn 3 **Marie Christine Andersen**

Født: 14. april 1886 i Olsker

Døde engang efter hun i 1988 fejrede sin 102-års fødselsdag. Gift 1909 med Aksel Jørgensen (1884-1961). Boede efter giftermålet en tid i Aaker, hvorefter de flyttede ind i hendes barndomshjem i Olsker. Fra 1949 boede de i Sandkås. (Bornholms Tidende 12/4 1986 & 13/4 1988))

Tre børn: I 1986 en datter i København, en søn, der var død og en datter Gerda Schultz, Mågevej 11, Tejn.

Barn 4 **Augusta Margrethe Andersen**

Født: 2. juni 1888 i Olsker

Barn 5 **Peter Andreas Andersen**

Født: 4. september 1889 i Olsker

Barn 6 **Petra Juliane Andersen**

Født: 12. maj 1891 i Olsker

døbt 14/4 1901 i Sandvig

+ 27/6 1989 - 103 år gl. Bornholms ældste
læge

Jesper Andersen / Karoline Petrea Jørgensen børn og efterkommere:

- I. **Christine Andrea Elmine Andersen** født 23. august 1861, gift 17. oktober 1881, i Olsker, **Pehr Mårtensson**, født 27. april 1853, Gårlose, Skåne, d. 3. maj 1908, Klemensker. Christine døde 6. november 1941, Rø. Pehr: Døde i Skarpeskade i Klemensker.
 - A. **Carl Kristian Mortensen** født 18. marts 1883, Klemensker, gift 14. august 1908, **Emma Johanne Carlsen**, født 16. maj 1885, d. 4. juni 1971, Almindingen. Carl døde 19. april 1954, Almindingen.
 1. **Carl Aage Frederik Mortensen** født 9. marts 1911, gift 17. december 1944, i Roskilde Domkirke, **Asta Bodil Friborg Madsen**, født 2. september 1924, Birkerød.
 - a. **Peer Friborg Mortensen** født 9. august 1945, gift 28. marts 1965, **Annelise Pedersen**, født 22. januar 1945. Trafikflyver, fra 1988 ansat i statens Luftfartsvæsen ved luftfartstilsynet
- II. **Jens Peter Andersen** født 3. december 1863, Olsker, gift 8/2 1886 med **Hansine Marie Westh**, født 1861. Stenhugger Ved datters dåb oplyses at forældrene var baptister og barnet ikke var døbt. Bosat i Olsker sogn i 1887. Hansine: Hun havde 11 børn.
 - A. **Petrea Hansine Caroline Andersen** født 8. april 1887 i Olsker.
 - B. **Johan Valdemar Andersen** født 16. Marts 1889 i Olsker.
- III. **Margrethe Caroline Jensine Andersen** født 28. november 1865, Olsker, gift 8. februar 1887, **Hans Christian Larsen**, født 1. december 1860, Søndersted, Holbæk Amt, (søn af Lars Hansen og Ane Marie Christiansdatter) d. 25. oktober 1931. Margrethe døde 14. juni 1950, København. Allerede som 9-årig måtte hun flytte fra sine forældre for at blive tjenestepige på en gård (Kuregård eller Stenbygård i Klemensker). Forældrene var baptister og blev derfor først døbt som 14-årig. Fruen på den gård hvor hun var tjenestepige havde stor indflydelse på hende, måske større end hendes forældres. Hun forelskede sig i en løjtnant, men hun var ikke "fin nok". 1883 I kærestesorg rejste hun til København, hvor hun blev tjenestepige i en lejlighed i St.Pederstræde. Senere fik hun plads (dog kun een måned) i en kæmpe lejlighed ved Nørrevold. Tre lejligheder skulle være slået sammen. Hun var enepige og var derfor nødsaget til at arbejde fra 5 morgen til 11 aften.
1884 I opgivenhed lod hun sig fæste bort for et helt år til en gård i Igelsø. Hun blev der kun kort, fordi gårdmanden ville være "kæreste" med hende.
1885 Endelig kom hun til en gård i Sdr. Jernløse. Efter et stykke tid traf hun Hans Larsen.
Noter for Hans Christian Larsen:
1868 - 1875 I søndre Jernløse skole, udskrevet med "mg forstandskab og opførsel mg"
1875 Konfirmeret i Søstrup Kirke.. maj 1875 -. maj 1886 Tjente han på gårde: een

gang i Mogenstrup og og 2 steder i Sønder Jernløse (Kilde: Skudsmålsbogen, som JVH ejer).

1885 Mødte han Margrethe Andersen på den gård i Sdr. Jernløse, hvor hun var tjenestepige (Det var måske hos Chr.Christensen, der skulle have været sindsyg)

1888 (ca) Fik han arbejde på Knapstrup Teglværk.

Han var overbevist venstremand og kom derfor snart i strid med godsejeren ingeniør Lunn, der var Højremand. Dengang var der ikke hemmelig afstemning, da det foregik på nærmeste større bys torv og ved håndoprækning. Ingeniør Lunn arrangerede gratis transport og fortæring ved disse folkeafstemninger og han forlangte til gengæld, at arbejderne stemte på hans parti. Hvis ikke fyrede han dem I følge hans søns optegnelser (Karl Larsen) blev han fyret efter en folkeafstemning og han blev først genantaget efter han lovede at han ved næste valg ville stemme på Højre.

Til trods for politiske uoverensstemmelser med Knapstrups ejer forblev han på teglværket resten af hans erhvervsaktive liv. De sidste 12-15 år var han værkfører. Hans Larsen var en periode medlem af sognerådet og i en lang årrække var han formand for Knapstrup Teglværks lokale sygekasse. Han nød sine arbejdskollegeres tillid og blev ofte kontaktet når nogen skulle have udarbejdet ansøgninger, officielle breve og lign. Han var dygtig til alt bogligt og skulle være meget "forstandig".

Bopæl:

1860-1875 Boruphusene, Sdr. Jernløse

1875-1886 På gårdene, hvor han tjente

1886-1889 Til leje på en i Søndersted

1889-1890'erne Hus i Kagerup

1890'erne - 1907 I arbejderboliger i Krøjerup

1907-1931 I arbejderbolig ved Teglværket.

april 1931 - 25/10 1931 i Søstrup.

A. **Karl Laurits Larsen** født 24. marts 1887, Sdr. Jernløse, gift 4. maj 1912, **Anne Elisabeth Carlsen**, født 19. april 1887, Nørrebro, København, d.. august 1967. Karl døde 6. januar 1976. Båndoptagelse med Karl Larsen blev foretaget i 1974 på Sdr. Jernløse alderdomshjem. Endvidere haves en kopi af hans erindringer. Husmand.

1. **Bodil Margrethe Larsen** født 5. april 1914, gift 7. november 1935, **Eivind Nielsen**.

a. **Carl Christian Nielsen** født 15. september 1936, gift 14. november 1964, **Esther Schultz**, født 12. maj 1942.

(1) **Mogens Nielsen** født 24. august 1966.

(2) **Margrete Nielsen** født 14. juli 1968.

b. **Hans Henrik Nielsen** født 17. september 1938, gift 23. juni 1962, **Vibeke Børresen**, født 27. april 1943.

(1) **Dorthe Nielsen** født 2. december 1963.

(2) **Lene Nielsen** født 1. november 1966.

2. **Johannes Larsen** født 28. marts 1920.

B. **Lars Jesper Johannes Larsen** født 24. december 1890, Kagerup.

C. **Valdemar Peder Larsen** født 6. september 1892, Kagerup, gift **Lydia Fält**, født

17. november 1891, (datter af _____ Fält og Marie Johanne Andersen) d. 15. november 1967, Allinge. Valdemar døde 22. juli 1970, Allinge. Valdemar var en lidt for livlig til tider - i følge Ellen Nielsen - bl.a. drak han sig fuld og forlod en tjenestepuds i utide. På en tur til Bornholm, tog han tjeneste som karl på Dyndalegårds i Rø. Her forlovede han sig med sin kusine Lydia Fält. Lydia og Valdemar havde mødt hinanden før hos hans forældre i Knapstrup. For at tjene penge til brylluppet rejste Valdemar tilbage til Knapstrup teglværk, for at arbejde der - det gav åbenbart højere løn.

1. **Hans Larsen** født 11. juli 1917.
2. **Aage Larsen** født 1. oktober 1918.
3. **Else Larsen** født 1922.
4. **Eva Larsen** født 24. august 1925.

D. **Ane Kirstine Larsen** født 20. januar 1895, Kagerød, gift 11. maj 1917, **Johannes Ottobias Vang**, født 22. april 1890, Knudsker, (søn af Hans Ipsen Vang og Juliane Catherine Olsen) d. 18. januar 1976, Rønne. Ane døde 27. maj 1957, Rønne. Første gang Kirstine tog til Bornholm - vistnok som 18-årig - var af rekreative årsager. Hun boede hos sin moster Julie (f. Andersen) på Lille Vedbygård i Olsker, der var blevet gift med Hans Ipsen Vang. Det var her hun første gang mødte Johannes Vang og blev forelsket i ham, men han var på det tidspunkt forlovet med en anden. Anden gang hun kom til Bornholm, havde Lydia Fält skaffet hende en plads hos skrædder Vest i Allinge og da der i den mellemliggende tid var sket et brud mellem Johannes og hans forlovede, begyndte hun at komme sammen med ham. Johannes: Uddannet mejerist. Var medlem af baptistmenigheden, men fra engang i 1920'erne meldte han sig ud og blev aktivt medlem af pinsemenigheden. Levede af at sælge menighedens bøger og blade - Han var kolportør.

1. **Judith Sofie Vang** født 22. februar 1918, Hasle, gift 11. november 1939, **Anker Peter Hansen**, født 19. april 1913, Klemensker, (søn af Peter Hansinius Hansen og Anne Gertie Eline Magite Christensen) d. 4. juli 1989, Plejehjemmet, Toftegården, Hasle, begr.: 6. juli 1989, Klemensker. Familievejleder i Hasle Kommune 1970-83.

Anker: Handelsgartner på Rosenvænge i Klemensker, hvor han boede fra 1920 indtil 1988. I 1936 overtog han huset efter sine forældre, der havde købt det i 1920.

a. **Annie Vang Hansen** født 2. oktober 1943, Klemensker, gift 2. maj 1964, i Klemensker, **Finn Georg Løff**, født 13. august 1943, Klemensker, (søn af Knud Erland Løff og Edel Gudrun Johansen). Bogholder i Hedensted ved Vejle. Finn: Rejsemontør indtil 1987, derefter Vagtmester på Handelsskolen i Vejle.

(1) **Anette Løff** født 7. august 1965, Rønne, gift 2. maj 1992, i Vejle, **Peter Hornung**. Anette er reklamekonsulent og Peter har et firma, der sælger EDB.

(a) **Frederikke Hornung** født 10. marts 1993,

Mariehospitalet, Vejle.

(b) **Rasmus Hornung** født 12. marts 1996, Vejle.

(2) **Jacob Løff** født 26. juni 1973, Vejle. 1996: Sergeant i Den kgl Livgarde.

b. **Inge Vang** født 1. marts 1946, Klemensker. Cand.hort., Konsulent i virksomhedsservice på Bornholm.

(1) **Kirstine Vang** født 15. maj 1976, Rønne.

(2) **Peter Vang** født 7. januar 1983, Rønne.

c. **Jesper Vang Hansen** født 25. august 1952, Klemensker, gift 31. maj 1986, i Trinitatis Kirke, København, **Eva Lena Buch Hansen**, født 19. april 1955, Jægersborg sogn, (datter af Poul Erik Oscar Buch Hansen og Gertrud Jürgensen). Inspektør ved Rundetaarn. Eva: Uddannet cand.com. på RUC. Uddannelseskonsulent i Arbejdsmarkedsstyrelsen.

(1) **Jonas Buch Vang Hansen** født 25. marts 1987, København.

(2) **Camilla Buch Vang Hansen** født 19. oktober 1988, København.

2. **Bodil Vang** født 22. februar 1922, Hasle, gift **Lauge Skov**, født 14. august 1921, d. 10. juni 1992, Klemensker. Telefonistinde indtil fuldautomatiseringen på Bornholm Dernæst medarbejder i Klemensker Børnehave. Lauge: Smeduddannet for sin far. Selvstændig smed med speciale i at sko rideheste.

a. **Jette Skov** født 13. september 1949, Klemensker, gift **Carsten Mogensen**, født 12. maj 1950. Lærer i Tejn på Bornholm. Indehaver af et helsecenter. Carsten: Lærer i Tejn.

(1) **Nicolas Mogensen** født 27. juni 1975, Tejn.

(2) **Troels Mogensen** født 14. april 1981, Tejn.

E. **Albert Christian Larsen** født 11. juni 1899, Krøjerup, gift _____ **Jensen**. Flytter til Herlufmagle

F. **Ellen Karoline Petrea Larsen** født 10. januar 1906, Krøjerup, gift **Christian Nielsen**. Christian: Skomager på Amager Hollands Alle 13 2300 Sundby

1. **Jørgen Nielsen** født 31. marts 1937, København S, gift **Yvonne Sørensen**, født 21. februar 1943, Store Magleby. Købmand Og senere ansat i Spies Rejser.

a. **Linda Manniche Nielsen** født 30. juni 1963.

b. **Bruno Manniche Nielsen** født 18. marts 1966.

c. **Irene Manniche Nielsen** født 18. marts 1966, gift *.

(1) **Camilla Manniche Nielsen** født 19. august 1992, København.

IV. **Marie Johanne Andersen** født 22. januar 1868, Olsker, gift **Olof Peter Olsson Fält**. Hun blev gift allerede som 17-18 årig. Det var Jesper Andersens skræk, at det skulle gå

Marie ligeså galt som Margrethe, der fik barn "for tidligt" - altså at få barn mindre end 9 måneder efter sit ægteskab.

A. **Oskar Fält.**

B. **Karl Oluf Fält.** Født 8. Oktober 1887 i Allinge

C. **Vilhelm Frederik Fält.** Født 13. September 1889 i Allinge.

D. **Lydia Marie Fält** født 17. november 1891, gift **Valdemar Peder Larsen**, født 6. september 1892, Kagerup, (søn af Hans Christian Larsen og Margrethe Caroline Jensine Andersen - og er altså fætter til Lydia) d. 22. juli 1970, Allinge. Lydia døde 15. november 1967, Allinge. Valdemar: Valdemar var en lidt for livlig til tider - i følge Ellen Nielsen - bl.a. drak han sig fuld og forlod en tjenestepuds i utide. På en tur til Bornholm, tog han tjeneste som karl på Dyndalegaard i Rø. Her forlovede han sig med sin kusine Lydia Fält. Lydia og Valdemar havde mødt hinanden før hos hans forældre i Knapstrup. For at tjene penge til brylluppet rejste valdemar tilbage til Knapstrup teglværk, for at arbejde der - det gav åbenbart højere løn.

1. (Se børn under Valdemar Peder Larsen - foroven)

E. **Agda Fält.**

F. **Margrethe Fält** gift **Johannes Hansen**. Johannes: Politikommissær i Rønne

1. **Verner Johannes Fält-Hansen** født 6. august 1928, d. 17. april 1995, Nyker. Oberst og chef for 1. Sjællandske Brigade Under krigen måtte han flygte til Sverige - sammen med sin far. Gemte sig på Rosenvænge inden den videre tur. Nekrolog i Politiken 22. april 1995

2. **Jørn Ole Fält Hansen.** Direktør for Østkraft på Bornholm

3. **Henning Fält Hansen.** 1991 bor i Vordingborg.

4. **Karen Fält Hansen.** Gift med en skoleinspektør. Rejste til Grønland uden videre.

G. **Alma Fält.**

H. **Aksel Fält.**

I. **Hans Fält.**

J. **Ernst Fält.**

V. **Julie Sophie Andersen** født 1. juli 1870, gift **Hans Ipsen Vang**, født 18. januar 1857, Knudsker, (søn af Christian Andreasen Vang og Ellen Margrete Lind) d. 11. februar 1925, Olsker. Julie døde 10. maj 1960, Olsker.

Hans: Husmand og senere gårdejer. Konfirmeret i Knudsker i 1871. g i kunstskeber og

mg i opførsel. 1/8 1881 bekræftes det i Klemensker Kirkebog at han er blevet gift med Juliane Olsen. Oplysningen er overført fra Hasle rådstueprotokol. Forlovere var skomager Didrik Funk Ipsen af Rønne og Ole Andersen af Klemensker. Hans Vang var baptist. Han blev borgerligt viet på Hasle Rådhus. Boede de ti første år af ægteskabet i Knudsker. I Jesper Andersens regnskabsbog kan man se, at der den 19. januar, 10. februar, 9. marts og 11. april 1884 var baptistforsamlinger i hjemmet i Knudsker.

En forsigtig mand, der var godt tjent med en handlekraftig kone som Juliane Olsen. Det siges at være hende, der i 1891 sørgede for købet af 1. slg.gård i Olsker. Den hed da Styggegård, men de ændrede hurtigt navnet til Lille Vedbygård. Senere købte han en mindre ejendom beliggende tæt ved Lille Vedbygård, dette husmandssted blev senere kaldt Vangsbo.

A. **William Vang** født 6. september 1913, Olsker, d. 17. maj 1969, Olsker. Husmand. Levede hele sit liv på Vangsbo i Olsker, sammen med sin mor og den åndssvage moster Laurensine (kaldt Laura).

Han vandt et fjernsyn i en konkurrence så tidligt som 1956/57, og han var i lang tid den eneste i omegnen, der havde TV. Jeg (Jesper) husker, at jeg sammen med mine forældre, kørte op til Vangsbo og for at se fjernsyn. Bedstemor, som vi kaldte Julie Vang, tog altid et rent tørklæde omkring hovedet, fordi - som hun sagde - når hun kunne se dem, så måtte de vel også kunne se hende. Judith Hansen skriver om William i april 1996:

Jeg husker William som en stor dreng (5 år ældre end jeg), høj, mørk, lidt overlegen - kørte med sine to lyse heste Max og Mulle (Islændere) og pløjede - senere kunne vi

ikke forstå, at han ikke brugte traktor? Nej, sagde han, når jeg går bag hestene, kan jeg høre hvad folk snakker om når de cykler forbi. Han fulgte godt med, hvad der skete omkring ham; læste bøger, aviser, landbrugsblade.

Han kørte på sin motorcykel NIMBUS, gerne til sportspladsen ved Rutsker skole, for at nyde synet af de kvikke og raske håndboldpiger - men nærmere sig dem, det var han for generet til. Han var forelsket i en

pige der tjente på Skrubbegård, han kunne se hende når hun kørte ud af porten.

Bedstemor fortalte mig, at det gjorde hende ondt når han stod der, især når der var en ungersvend, der ventede udenfor Skrubbegård - og hvor de kørte ud sammen. Jeg tror ikke William drøftede dette med sin mor - men Bedstemor (som jeg kaldte hende) var fuldt klar over, hvad der rørte sig i ham.

En ting gik William meget op i - det var hans poesibog - en hjemmelavet bog, hvor han skrev små ordsprog - hvor vi fik lov til at læse i - og hvor vi måtte skrive vort navn under det "ordspil" vi syntes bedst om.

B. **Judith Vang** født ABT 1917, d. 1917. Døde et halvt år gammel.

VI. **Laurensine Petrie Andersen** født 5. december 1872, Olsker, d. ABT 1950. Hun var åndssvag og blev forsørget af familien med (i hvert fald fra 1901) tilskud fra familien. 1901 hos forældrene. Fra o. 1915 hos søsteren Julie på Vangsbo. Ondetunger i familien

mente at tilskuddet til hende var større end det kostede at føde hende!.

VII. **Kristian Andersen** født 4. august 1874, Olsker. Oplysninger om fødsel er fra Jesper Andersens egen optegnelæser. Ikke med i kirkebogen.

VIII. **Hans Otto Andersen** født 7. august 1879, Olsker, gift **Petrea Frederikke Kofoed**, født 23. juni 1880, Rutsker, d. 1. april 1955. Hans døde 24. august 1939, København. Tog navnet Anhøj. Biograferet i "Klippeøens Mænd". Rigsdagsmand for partiet venstre.

A. **Helga Margrethe Anhøj** født 30. marts 1904, d. 24. januar 1977.

gift 10/1928 med mekaniker Vilhelm Jensen, boede i Ny Carls

B. **Elly Sophie Anhøj** født 27. september 1905, d. 4. februar 1961.

C. **Hans Kofod Anhøj** født 10. februar 1907, d. 10. december 1991. Gift med Bothilde født 10. maj 1909

D. **Jesper Kofod Anhøj** født 28. august 1911, d. 12. juni 1977. Gift med Marie, født 10. Januar ??

E. **Jens Anhøj** født 12. december 1913. Gift med Helene *Jacobsen*
+22/6/1996

F. **Niels Anhøj** født 18. juli 1915. Gift med Målfred

1. **Gunhild Anhøj** født 27. September 1943, gift med Jørgen født 21. November ??.

a. Marianne ?? Født 15. august ??

b. Camilla Født 20. august ??

✓ Viggo Høst

2. **Ingrid Anhøj**, født 18. juni 1945, gift med Jørgen født 23. August

a. Ulla, født 18. juli ??

b. Anne, født 7. juli 1967

c. Kristian, født 13. august

gift Christian Houghton - et barn Caroline F. 21/7/1996

3. **Solveig Anhøj**, født 28. Juli 1946, gift med Gunnar, født 28. Marts

a. Stinne, født 6. maj ??

b. Peter født 25. juli ??

c. Elise, født 29. september ??

4. **Jacob Anhøj**, født 15. august 1963

a. Ida, født 2. november ??

b. Mikkel, født 4. august ??

LØKKEGÅRD

G. **Olga Kristine Anhøj** født 1919, Nyker. Gift med Carl. I flg. notits i Born. Tidende 27/2 1979: Student fra 1942, juritisk kandidat 1951. Ansat ved Københavns byret. Afsked med pension 1979. *ingen børn - fællus!*

H. **Laura Marie Anhøj** født 24. februar 1921, Nyker. Gift med Knud, født 15. maj 1912

I. **Julie Petrea Anhøj** født 12. februar 1925, Knudsker, d. 26. september 1963.

J. **Jørgen Peter Kofod Anhøj** født 17. januar 1927, d. 5. maj 1981. Gift med

Ingeborg.

Register

Allinge			
	Fuglesangen	7	
Andersen			
	Andrea Lauretsine	42	
	Augusta Margrethe	42	
	Christine Andrea Elmine	44	
	Claus Larsen	29	
	Elsebeth Kirstine	8	
	Hans Otto	50	
	Jens Peter	42, 44	
	Jesper	44	
	Julie Sophie	48	
	Kristian	50	
	Laurensine Petrie	49	
	Laurits Martin	42	
	Margrethe Caroline Jensine	44, 48	
	Marie Christine	42	
	Marie Johanne	45, 47	
	Peter Andreas	42	
	Petra Juliane	42	
	Petrea Hansine Caroline	44	
Andreasen			
	Anne Christine	8	
	Hans Jesper	8	
	Jesper	8	
	Karen Margrethe	8	
	Lars Peter	8	
	Lauritz Martin	8	
	Marie Johanne Frederine	8, 9	
	Peter	8	
	Petrea	8	
Anhj			
	Elly Sophie	50	
	Hans Kofod	50	
	Helga Margrethe	50	
	Jens	50	
	Jesper Kofod	50	
	Jrgen Peter Kofod	50	
	Julie Petrea	50	
	Laura Marie	50	
	Niels	50	
	Olga Kristine	50	
Bresen			
	Vibeke	45	
Carlsen			
	Anne Elisabeth	45	
	Emma Johanne	44	
Caspersen			
	Jesper	7	
Christensen			
	Anne Gertie Eline Magite	46	
Christiansdatter			
	Ane Marie	44	
Diderichsdatter			
	Margrethe	9	
Fält			
	_____	45, 47	
	Agda	48	
	Aksel	48	
	Alma	48	
	Ernst	48	
	Hans	48	
	Karl	48	
	Lydia	45, 48	
	Margrethe	48	
	Oskar	48	
	Vilhelm	48	
Fält-Hansen			
	Verner Johannes	48	
Grønbech			
	Andrea Christine Elmine	9	
	Jens	9	
	Peter Jensen	9	
Hansdatter			
	Anna	6	
	Else Margrethe	29	
	Ingeborg	6	
	Karen	6	
	Karen Kirstine	7	
Hansen			
	Ane Margrethe	42	
	Anker Peter	46	
	Annie Vang	46	
	Camilla Buch Vang	47	
	Caroline Kirstine	7	
	Eva Lena Buch	47	
	Henning Fält	48	
	Inge Vang	47	
	Jesper Vang	47	
	Johannes	48	
	Jonas Buch Vang	47	
	Jørn Ole Fält	48	
	Karen Fält	48	
	Lars	6, 44	
	Peter Hansinius	46	
	Poul Erik Oscar Buch	47	
Hasle			
	Nygaard	28	
Hendrich			
	Caspar	7	

Hornung		Ernst Joachim Gudmund	8
Frederikke	46	Koefoed	
Peter	46	Carl Christian	8
Rasmus	47	Christine	8
Jensen		Hans Christian	8
_____	47	Martine Frederikke	8
Minus	19	Kofod	8
Sixtus Peter	8	Kofoed	
Svend	7	Petrea Frederikke	50
Jespersdatter		Larsen	
Martha Kirstine	6, 7	Aage	46
Jespersen		Albert Christian	47
Andrea Petrea	8	Ane Kirstine	46
Christine Frederikke	9	Bodil Margrethe	45
Elius Jens	7	Ellen Karoline Petrea	47
Engeline Josina	8	Else	46
Frederik Peter	9	Eva	46
Hans Ezekiel	8	Hans	46
Hans Peder	7	Hans Christian	44, 48
Hans Peter	7	Johannes	45
Hans Peter Andreas	8	Karl	30
Irene	7, 8	Karl Laurits	45
Jens Peter	7	Lars Jesper Johannes	45
Jesper	6, 7	Valdemar Peder	45, 48
Karen Marie	7	Lff	
Kirstine Caroline	8	Anette	46
Margrethe Kirstine	8	Finn Georg	46
Marie Caroline	8	Jacob	47
Niels Julius	8	Knud Erland	46
Niels Peter	7	Lind	
Ottoline Hansine	8	Barbara Christen	6
Peder	6	Ellen Margrete	48
Petrea Kirstine	7	Madsen	
Vilhelmine Hansine	8	Asta Bodil Friborg	44
Jespersen		Martensson	
Jesper Damasus	8	Pehr	44
Johansen		Mogensen	
Edel Gudrun	46	Andreas	8, 9
Jrgensen		Anne Christine	9
Karoline Petrea	44	Carsten	47
Jurgensen		Karen Margrethe	9
Gertrud	47	Nicolas	47
Jørgensen		Petrea Andrea	9
Aksel	42	Troels	47
Caroline Petrea	29	Monsen	
Lars	6	Andris	9
Jørgensen (Pedersen)		Mortensen	
Christian	29	Carl Aage Frederik	44
Karlsdatter		Carl Kristian	44
Marthe Sofie	7	Peer Friborg	44
Kjøller		Nielsdatter	
Jørgen Andersen	9	Ellen Kirstine	7
Klein		Nielsen	

Bruno Manniche	47	Svendsdatter	
Camilla Manniche	47	Kirstine Margrete	7
Carl Christian	45	Toldam	
Christian	47	Morten Jørgensen	31
Dorthe	45	Vang	
Eivind	45	Bodil	47
Hans Henrik	45	Christian Andreasen	48
Irene Manniche	47	Hans Ipsen	46, 48
Jørgen	47	Johannes Ottobias	46
Lene	45	Judith	49
Linda Manniche	47	Judith Sofie	46
Margrete	45	Kirstine	47
Mogens	45	Peter	47
Nyker		William	49
Kongens Mark	7	Westh	
Olsen		Hansine Marie	44
Juliane Catherine	46		
Olsker			
10. sg. Sjølegård	7		
11. sg. parcel, matrikel 15 e (I dag: Stenløsevej nr. 8)	28		
3. Sg. Maegård	6		
35. Sg	6		
Pedersdatter			
Ingeborg Kirstine	7-9		
Karen Kirstine	7		
Kirstine	6, 7		
Pedersen			
Annelise	44		
Jesper	6, 7		
Laurentzine Christine	9		
Pauline Hansine	9		
Peder	7		
Svend	7		
Piil			
Hans Christensen	6		
Rasmussen			
Jens	6		
Rutsker			
Rosendalegård	8		
Schou			
Mogens	6		
Schultz			
Esther	45		
Gerda	42		
Skov			
Jette	47		
Lauge	47		
Spæling			
Peder Christian Jørgensen	9		
Srensen			
Yvonne	47		
Steenløse	6		